

GLASNIK

NOVEMBER 1986, LETO XX, ŠTEVILKA 11

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP — Industrijska montažna podjetja v 7.270 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Likoarjeva 6, telefon (061) 321-043. Člani Odbora za obveščanje sozda IMP so: Ladislav Abraham, Anka Brezec, Bojan Germovšek, Dušan Hočevar, Vinko Jager, Dragica Janežič, Lojze Javornik (odgovorni urednik), Jože Kovač, Biserka Lazar, Branko Leskovar, Janez Penc, Joži Pipp, Majda Slapar, Silva Škoda, Tomaž Štrkl, Helga Volk, Primož Zupančič in Marjan Znidaršič. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 26. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Za četrti ljubljanski samoprispevek

V nedeljo, 23. novembra se bomo Ljubljančani na referendumu opredeljevali o četrtem samoprispevku — to je za čistejši zrak in zanesljivo oskrbo z zdravno pitno vodo ter odstranjevanje odpadkov.

Gre torej za sanacijo zaved, pri katerih so se v dolgi vrsti let napočili problemi. Korist od čistejšega zraka, vode in okolja nasploh bomo imeli vsi — tako tisti, ki v ljubljanskih občinah živijo in tudi tisti, ki v teh občinah delamo. Vse to bo za nas, za naše otroke, za naše vnuke. Za boljše življenje in počutje vseh nas in naših zanamcev nam ne bi smelo biti žal enainpolodstotnega prispevka, ki v petih letih znes 90 odstotkov mesečnega osebnega dohodka oziroma pokojnine.

Tudi v ljubljanskih IMP-jevih organizacijah smo organizirali razpravo o 4. samoprispevku. Naše delavce je predvsem zanimalo, kako bo zagotovljen pregled nad porabo denarja in kako bo poskrbljeno, da bodo vsi načrti kar najbolj strokovno pripravljeni. Odgovore smo dobili na operativnem štabu za pripravo samoprispevka in jih objavljamo na 2. strani.

Precej posodobljena livarna

V petek, 28. novembra 1986, bodo v Ivančni gorici imeli slovesnost ob začetku proizvodnje v rekonstruirani livarni sive in nodularne litine. Livarji so torej svojo veliko investicijo končali celo pred rokom. Po termiskem planu je bil predviden začetek poskusne proizvodnje konec decembra.

Livarjev glavni direktor inž. Andrej Rode ob tem realistično svira: »V prihodnjih mesecih nas bo čakalo še mnogo dela, da bo vse steklo, kot mora. Toda najpomembnejše je, da bodo novi stroji začeli delati in bomo tako imeli možnost doseči letni plan.«

»Mnogo dela«, ki ga je omenil direktor, pomeni reševanje tehnoloških problemov, prilagajanje organizacije novim proizvodnim zmogljivostim ter odpravljanje napak, ki se bodo pojavljale v garancijskem roku.

Sicer pa nova, visokoproduktivna elektropeč je poskusno obratuje in so do začetka novembra v njej stali že 110 šarž. Kaluparsko linijo še montirajo (Livarjevi vzdrževalci skupaj z Elektromotorjevimi in sV-jevimi monterji pod nadzorom dobavitelja). Zamuda je nastala pri dobavi okvirov, a te so le dobili in linija

bo poskusno stekla sredi novembra, torej tudi pred uradno otvoritvijo. Prvi del mešalcev in drugih naprav za pripravo peska je Gostol že postavil. Ureajo tudi transportni sistem peska do novih in starih linij. Predvidena dela v obeh jedrnah so opravljena, uredili so tudi prostore za pripravo kovinskega vložka, da ga bodo lahko skladiščili na suhem, kar je za taljenje v elektropečih nujno. Za

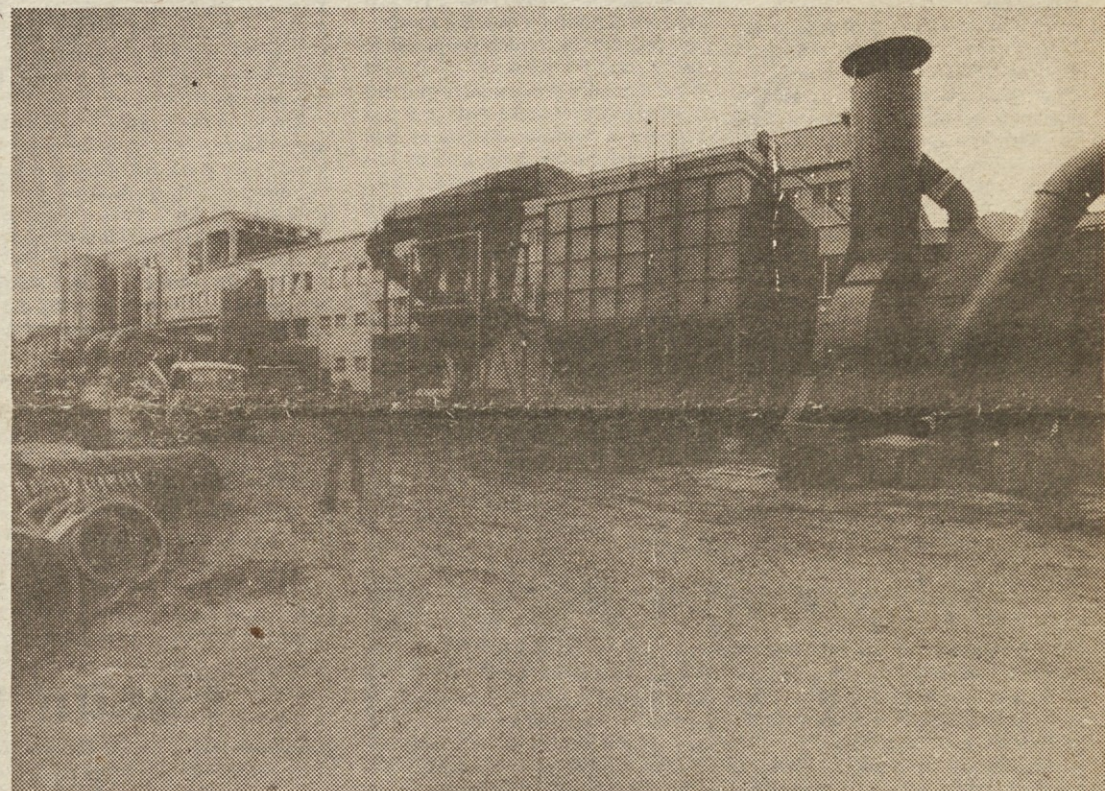
orodjarno so nabavili nov kopirni rezkalni stroj (na njem bodo delali orodja za vso delovno organizacijo), urejajo pa tudi novo brusilnico in čistilnico odlitkov, kjer jih predstavitev brusilnih strojev še čaka. In še to: kvantometer oziroma optični spektralni analizator že nekaj mesecev uspešno uporabljajo za kemične analize vhodnega materiala in tekoče proizvodnje.

Značilnost Livarjeve investicije je, da so čez 80 odstotkov denarja porabili za opremo. Gradbena dela so omejili na najnujnejša notranja dela kot so temelji za stroje, preboji in

podobno. Seveda bodo uredili okolico in starim objektom so tudi obnovili fasade. Tako na zunanji splohi ni videti, kako temeljito spremembo je doživela livarna. Nova oprema bo omogočila večjo storilnost in kvaliteto, obenem bo delo lažje ter onesnaževanje okolja manjše. Za primer: nova elektropeč ima štirikrat večjo zmogljivost od stare, čeprav sta približno enako veliki. Ko bo stekla proizvodnja na njej, bodo Livarji ustvarili obe kupolni peči, ki bosta rezervna agregata za primer okvar ali redukcij električnega toka.

Več na 3. strani.

L. J.

Livarna sive in nodularne litine v Ivančni gorici. Zunanost ne kaže obsega tehnoloških sprememb, ki so jih uveljavili z rekonstrukcijo.

Nov sporazum za Interno banko

Ob koncu leta 1985 je bil v Uradnem listu SFRJ objavljen novi Zakon o temeljnih bančnega in kreditnega sistema, ki je zavezal vse bančne in druge finančne organizacije, da morajo uskladiti svojo organizacijo, način upravljanja in odločanja, odgovornost za obveznosti banke in prevzemanje rizikov banke, kakor tudi svoje samoupravne akte, ter se vpisati v sodni register najpozneje do 31. decembra 1986.

Ker je sorazmerno pozno prevladalo stališče, da je tudi za Interne banke potreben popolnoma nov Samoupravni sporazum, je Poslovni odbor šele na svoji 6. seji dne 29. 10. 1986 dal osnutek sporazuma o ustanovitvi Interne banke IMP v javno obravnavo, ki naj bi trajala do 25. 11. 1986.

Katero so najbistvenejše novosti v novem Samoupravnem sporazumu o ustanovitvi Interne banke IMP?

1. Interno banko članice ustanovijo, nič več se vanjo ne združujejo.

2. Organiziranje hranilniško kreditnega poslovanja za delavce ustanoviteljic.

3. Udgovornost ustanoviteljic Interne banke IMP je izenačena z odgovornostjo ustanoviteljic do poslovnih bank (ustanoviteljice imajo večji in neposrednejši vpliv na odločanje v Interni banki kot v poslovnih bankah).

4. Ustanoviteljice upravljajo Interno banko, nosijo riziko za poslovanje in so udeležene pri skupnem dohodku v sorazmerju z obsegom njihovih v banki združenih, vloženih ali deponiranih sredstev.

5. Ustanoviteljice lahko postanejo tudi OZD izven SOZD IMP ob pogojih v 84. členu tega SaS.

6. Interna banka je ustanovljena, če nov SaS sprejme več kot polovica dosedanjih udeleženk SaS o združitvi v Interno banko IMP, to je najmanj 17. udeleženk.

7. Samoupravni sporazum o ustanovitvi Interne banke IMP sprejmejo delavci ustanoviteljic na način določen v njihovih statutih.

Vse sugestije in pripombe je potrebno poslati na komisijo Interne banke IMP tako, da bi lahko Poslovni odbor Interne banke IMP dne 2. 12. 1986 podal predlog omenjenega SaS, ki naj bi ga enovite DO in TOZD sprejele do 20. 12. 1986.

VILJEM SEMOLIC

VSEM
BRALKAM
IN BRALCEM
ČESTITAMO
OB DNEVU
REPUBLIKE!

Pogodba s Sebo

Dogovori med celovsko firmo Seba, IMP-jem, oziroma tozdom Montaža Maribor, in sozdom Elektrotehna so napredovali tako daleč, da so v ponedeljek, 27. oktobra, predstavniki teh firm v prostorih Gospodarske zbornice Slovenije slovesno podpisali pogodbo o skupnem vlaganju v projekt sanacije vodnega omrežja. Po tem tristranskem dogovoru bodo partnerji vložili 100 milijonov dinarjev — in sicer Seba 49, IMP 31 ter Elektrotehna 29 milijonov.

Predmet, te skupne naložbe je oprema za odkrivanje izgub v vodovodih, oprema za zamenjavo cevi brez kopanja jaskov ter solanje delavcev, ki bodo delali s to opremo na terenu. V začetku je predvideno, da bo v Montaži delalo na tem projektu 5 do 6 ljudi. S pogodbo je predvideno petnajstletno sodelovanje.

Ze dejstvo, da je bil podpis po-

godbe v prostorih Gospodarske zbornice Slovenije in da je slovesnost vodil njen podpredsednik Dolfe Vojsk, priča o pomenu tega dogodka. Dolfe Vojsk je s stališča Gospodarske zbornice poudaril, da je to prva naložba koroškega in slovenskega gospodarstva, kar zbornica ocenjuje kot pomemben dogodek. Tudi vsebina posla, to je varčevanje s pitno vodo, je po oceni Zbornice gospodarsko in ekološko izredno pomembna.

Sebin lastnik in direktor gospod. Hellmut Schandl, ki je mnogo let svojega življenja posvetil iskanju načinov za gospodarno obnavljanje vodovodnih mrež, je navedel prepričljive podatke o učinkovitosti Sebinih metod. Na Koroškem so opravili meritve na petnajstih vodovodih in ugotovili povprečne izgube en kubni meter vode na kilometer na uro. Ugotavljanje in odpravljanje teh izgub po Sebinim metodah se prihrankom vode izplača v 128 dneh.

Raziskava talne vode in gradnja novih vodovodov so deset do dvajsetkrat dražje kot sanacija vodovodov. Podobna se obsežnejša raziskava na Tirolskem je pokazala, da tam odteče v zemljo še enkrat več vode. . .

Skratka: veliki deli vodovodnega omrežja po svetu so stari že več desetletij, pa tudi 100 let in nič čudnega, da puščajo. Po drugi strani poraba vode naglo narašča. Količina podtalnice pa ni neomejena. Najče-

nejši in ekološko najbolj smotrni način oskrbe s pitno vodo je postala sanacija obstoječih vodovodov — mašenje lukenj, skozi katere uhaja dragocena voda. Za kakšne količine gre, je ilustriral glavni direktor delovne organizacije IMP — Izip Janez Miklavc, ki je povedal, da so skupne letne izgube slovenskih vodovodov enake 10 kilometrov dolgemu, štiri kilometre širokemu in dva kilometra globokemu jezeru.

Predsednik Elektrotehninega poslovnega odbora Ferdo Lužar, je ob podpisu pogodbe dejal, da s Sebo že vrsto let uspešno sodeluje in pričakuje, da bo tako tudi pri realizaciji te pogodbe ne le v Jugoslaviji, pač pa tudi na tujih trgih.

IMP-jev generalni direktor inž. Franc Kumše pa je spomnil, da je IMP zgradil na desetine vodovodov in stotine kilometrov vodovodnih mrež širom po Jugoslaviji in pomeni prizadevanje za sanacijo vodovodov logično dopolnitev dolgoletne dejavnosti. Imamo kadre, ki se bodo lahko zelo hitro vključili in dali bomo potrebna sredstva, da bi to delo steklo.

Prve posle bodo iskali doma, a vsi trije partnerji so zainteresirani tudi za nastop na tretjih trgih. Seba je sicer po številu zaposlenih majhna firma (ima 60 delavcev), je pa udeležena v podjetjih v celi vrsti držav od Španije in Francije do Skandinavije in Avstrije. V Avstriji pa se je na njihovo pobudo za izvajanje sanacij na vodovodih oblikovalo poslovno združenje sedmih firm Aqua Austria, v katerem so proizvajalci ustrezne opreme, projektanti ter finančne institucije. To pa je združenje, ki se lahko poteguje za posel kjerkoli v tujini.

LOJZE JAVORNIK

Vabljeni v kulturno društvo

V ponedeljek, 24. novembra 1986 ob 12.30 bo v menzi v kleti IMP-jeve poslovne stavbe na Titovi 37-ustanovna skupščina Kulturnega društva IMP.

Pobudo za sklic ustanovne skupščine je sprejel spomladi Koordinacijski odbor sindikata v sozdu IMP z namenom, da bi povezali vse kulturne skupine in posameznike, ki delujejo v IMP-ju.

Ce bi se radi vključili v katero od skupin — to je literarno, likovno, fotografsko ali v pevski zbor ali, če bi kako drugače želeli pomagati pri delu novoustanovljenega Društva, vas prisrčno vabimo, da se udeležite ustanovne skupščine.

INICIATIVNI ODBOR
ZA USTANOVITEV
KULturno
UMETNIŠKEGA
DRUŠTVA IMP

IZ VSEBINE

● Tenove kompenzacijske naprave za jalovo električno energijo na Jesenicah in v Zagrebu. str. 5

● Panonijino poslovanje v prvih devetih mesecih: kljub nekaterim uspehom še niso premagali vseh težav str. 2

● Izvajamo dela na ljubljanski porodnišnici. str. 4

● Inovatorji leta za čistilne naprave. str. 4

Tako so predstavniki Elektrotehne, Sebe in IMP-ja podpisali pogodbo o skupnem vlaganju.

Panonijino poslovanje po devetih mesecih

Težko breme obresti

Murskosoboški tozd Kmetijska mehanizacija, ki je imel v polletju kar lepe poslovne rezultate, je tritrtletje zaključil sicer pozitivno, vendar je za to uporabil zakonsko možnost tako, da je iz revalorizacije zalog delno pokrival negativne obresti.

Obresti so namreč v devetmesečnem obdobju presegle planirano višino za približno 200 milijonov dinarjev. Če bi bila to akumulacija, je dejal Panonijin direktor Emil Zelko, bi bilo poslovanje normalnejše, vzdusje delavcev pri delu pa neprimerno boljše.

Plan fakturirane realizacije za to obdobje je toz presegel za 5 odstotkov in je bila le-ta za 124 odstotkov večja kot lanska devetmesečna. Na račun večjih izrednih prihodkov in manjše neplačane realizacije je Kmetijska mehanizacija povečala celotni prihodek kar za 147 odstotkov (ta je znašal 3.839.116.000 dinarjev) in dosegla približno počasnejši rast porabljenih sredstev (za 94 odstotkov), čeprav te že dosegajo 92 odstotkov letnega plana, celotni prihodek pa le 86 odstotkov. To pa dovolj jasno kaže, da se je poslovanje odvijalo v drugačnih pogojih, kot so jih v tem tozdu načrtovali. To se kaže v tem, da je financiranje produkcije znatno odstopalo od predvidenega, zato je morala Kmetijska mehanizacija v devetih mesecih že pokriti 560 milijonov dinarjev (načrtovala pa je za leto 485 milijonov dinarjev) obresti za obratna sredstva.

Drugi razlog za taka gibanja je tudi v drugačni strukturi proizvodnje, kot so jo načrtovali z letnim planom, s katerim so predvideli 4 odstotno povečanje in prav tako tudi v izvozu; prestrukturiranje nove proizvodnje pa je za 12 indeksov točk počasnejše, čeprav je zaznavna precejšnja rast.

V takih pogojih je tozd dosegel le 71 odstotkov planiranega dohodka in sicer 857.385.000 dinarjev. Po drugi strani pa jim hitro naraščajo dajatve iz dohodka, ki so dosegle že 73 odstotkov letnega plana (to je 304.391.000 dinarjev). Zato je tozd dosegel samo 70 odstotkov čistega dohodka, planiranega za leto, pa 42 odstotkov ostanka dohodka, ki ga je predvidel za leto. »Treba je poudariti,« je dejal direktor Zelko, »da bi tozdel posloval z izgubo v tritrtletju, če ne bi uporabil zakonskih možnosti in pokrival negativnih obresti z vidika kritja vseh tekočih poslovnih

stroškov.«

Positivno v Kmetijski mehanizaciji pa je, da se je izkoriščenost delovnega časa v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta izboljšala za 7 odstotkov, da se skupne zaloge realizirajo le 9 odstotkov nad planom in so glede na visoko stopnjo inflacije le za 27 odstotkov večje kot v enakem obdobju lani. Koeficient obračunavanja skupnih zalog se je z lanskega leta 2,3 odstopka povečal na 3 odstotke in presegel planirani koeficient 2,7 odstotka.

Pri tem so se seveda najbolj povečale zaloge surovin, ker na trgu še vedno ni zadovoljivo rešeno vprašanje kvalitete, rokov in cen surovin.

Kmetijska mehanizacija je dosegla zelo dobre rezultate pri izvozu, ki znaša kar 21 odstotkov celotnega prihodka in je v primerjavi z lanskim devetmesečnim obdobjem v letošnjih devetih mesecih večji za indeks 318. Zanimivo je, da je ta tozdel najbolj povečal izvoz v celotni pomurski regiji.

V primerjavi z lanskim tritrtletjem je v letošnjem enakem obdobju fakturirana realizacija rasla z indeksom 224, skupaj direktni fikсни materialni stroški pa le z indeksom 194. Zato je treba za boljše rezultate vztrajati na taki proizvodnji, ki ne bo povečevala materialnih stroškov in angažirala neustreznega financiranja.

Blisk je dosegel relativno ugodnejše devetmesečne poslovne rezultate kot Kmetijska mehanizacija, še zlasti, če upoštevamo težave pri pridobivanju poslov. Posledica zaostrenih pogojev pri pridobivanju del je fakturirana realizacija, ki jo je tozdel Blisk izpolnil v proizvodni dejavnosti z 99 odstotki (indeks rasti je v primerjavi z enakim obdobjem lani 206), v montažni dejavnosti pa le s 46 odstotki (indeks rasti je 124). Tako je letni plan izpolnjen samo 70-odstotno (z indeksom rasti 166), kar kaže, da se je znatno spremenila struktura poslovanja.

Na vprašanje, kako je mogoče, da je Blisk posloval pozitivno ob tako nizkih stopnjah rasti, je Zelko odgovoril naslednje: »Če pogledamo

skozi celotni prihodek, ki znaša 61 odstotkov letnega plana (1.196.253.000 dinarjev) in indeksno rast 173 in pri tem upoštevamo, da so porabljena sredstva dosegla samo 56 odstotkov letnega plana, z indeksom rasti 153 v primerjavi z lanskim tritrtletjem, potem pozitivnim rezultatom resnično botruje drugačna struktura proizvodnje in kvaliteta v gospodarjenju. Res pa je, da ostanek dohodka (24.868.000 dinarjev) ni realiziran v potrebni višini, saj znaša samo 54 odstotkov letnega plana in je le 33 odstotkov večji od lanskega devetmesečnega. To pa pomeni, pripominja Zelko, da bi morali z nekoliko vzajemnejšim delom tozda in delovne skupnosti DO kljub nizkim indeksom rasti nekoliko boljše poslovati.«

Bliskov problem je v tem, da so skupni fikсни stroški za 69 odstotkov prehiteli rast celotnega prihodka, obveznosti iz dohodka pa so kar za 63 odstotkov prehiteli rast celotnega prihodka. Skupni fikсни materialni stroški so porasli za 142 odstotkov, celotni prihodek pa za 73 odstotkov.

V tem tozdu so se tudi močno povečali bolezenski izostanki, v povprečju kar za 19 odstotkov na zaposlenega v primerjavi z lanskim tritrtletjem.

»Zaskrbljujoč problem v Panoniji ob takem poslovanju«, je potarnal Zelko, Panonijin direktor, »so glede na sedanje življenske stroške nizki osebni dohodki. Rezultati poslovanja niso dali nikakršnih novih možnosti, da bi popravili osebne dohodke. Čeprav so se v primerjavi z lanskim devetmesečjem povečali po delavcu mesečno za 235 odstotkov v Kmetijski mehanizaciji, za 232 odstotkov v Blisku in za 221 odstotkov v delovni skupnosti Panonije, jih bomo morali popraviti z novim letnim planom.«

Kakšni so obeti glede gospodarjenja za naprej — to je glede letne bilance? »Že pred dokončnimi rezultati devetmesečnega poslovanja,« je povedal Zelko, »smo pripravili oceno možnega poslovanja ob koncu poslovnega leta 1986, ki kaže, da bi se lahko poslovanje v tozdu Kmetijske mehanizacije pri realizaciji 5,15 milijarde dinarjev zaključilo pozitiv-

no. To pa pomeni, če upoštevamo 9 mesečno poslovanje, da mora toz v zadnjem četrtletju ustvariti kar 1,52 milijarde dinarjev fakturirane realizacije. Doslej pa je zagotovljene 1,30 milijarde dinarjev. Blisk bi moral ustvariti najmanj 1,70 milijarde dinarjev celotne realizacije, kar pomeni upoštevajoč devetmesečno realizacijo, da mora ustvariti najmanj 500 milijonov dinarjev. Možnosti pa kažejo, da bi lahko ustvaril tudi do 600 milijonov dinarjev fakturirane realizacije, če ne bodo posamezni objekti gradbeno v večjem zaostanku. Pod omenjenimi pogoji bosta lahko oba tozda pozitivno poslovata, vendar bo Blisk dosegel relativno ugodnejše rezultate kot Kmetijska mehanizacija.«

MARIJA PRIMC

Panonija odprla prodajalno

Kmetijski stroji po tovarniških cenah

Murskosoboški tozd Kmetijska mehanizacija je aprila letos odprla svojo prodajalno, kjer po tovarniških cenah prodajajo svoje izdelke in rezervne dele zanje. Za svojo malo-prodajo je dobil tozda vsa ustrezna soglasja in je za to dejnost tudi dodatno registriral.

Kupci prihajajo v to trgovino od blizu in daleč, saj se jim nakupi še kako izplačajo. Ob nakupu jim namreč ni treba plačati manipulativnih stroškov in trgovske marže kot v drugih trgovinah. To se posebno pozna pri večjih izdelkih, pri katerih kupec prihrani marsikakšen dinar.

M. P.

S seje IO sindikata gradbenih delavcev

Dela je več — delavcev pa manj

Pregled poslovanja v devetih mesecih in ocena zasedenosti zmogljivosti gradbenih delovnih organizacij do konca leta sta bili osrednji temi 4. seje Izvršnega odbora sindikata delavcev gradbeništva Slovenije. Seje, ki je bila 28. oktobra v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici, so se udeležili tudi predstavniki konferenc sindikata iz delovnih organizacij, predsedniki občinskih odborov sindikata gradbeništva, predstavniki splošnega združenja gradbeništva in industrije gradbenega materiala ter sekretar Republiškega sveta ZSS Franc Hribar.

Spodbudni podatki o poslovanju gradbeništva v letošnjem letu so odraz realne rasti investicij. Te so letos (po podatkih ZIS) večje za okoli 6 odstotkov, še lani pa so bile v primerjavi s preteklim letom za skoraj 40 odstotkov manjše. Tudi število zaposlenih v gradbeništvu, ki je za približno 10 odstotkov nižje, je vplivalo na to, da so gradbeniki letos boljše gospodarili. Izgube, ki so v preteklih letih pestile gradbenike, so se precej zmanjšale. Večjo izgubo so zabeležili le v Cementarni Anhovo, kjer je požar povzročil izpad dohodka v tozdu Plošče.

Pri tem pa si gradbinci ne zatiskajo oči, saj doseženi rezultati niso razlog za zadovoljstvo. V primerjavi s preteklimi obdobji vlivajo nekaj optimizma, saj so tudi zmogljivosti do konca letošnjega leta v celoti zasedene.

Sindikalni aktivisti so opozorili na številne probleme, ki jih še vedno pestijo. Med najbolj pereče zagotovo sodi kadrovanje, saj so iz gradbeništva odšli številni najbolj in najbolj usposobljeni kvalificirani delavci, tehniki in inženirji, vpis na vseh ravneh strokovnega izobraževanja pa je izredno slab. Take razmere so posledica osebnih dohodkov in gradbeništvu, ki so se vedno precej pod povprečjem. Tudi številne nedorečenosti na področju stanovanjske gradnje, kjer so gradbinci udeleženi le v 40 odstotkih (delo in material) terjajo hitrejšo in učinkovite rešitve. Pri tem so opozorili na program ZIS-a o gradnji 30.000 stanovanj, ki mora postati širša družbena akcija, ne le skrb gradbincev.

Nemalo besed je bilo povedanih tudi na račun povečevanja splošne in skupne porabe, ki postaja veliko breme tudi za gradbeništvo, pa o stroških za delo na terenu, kjer nadomestila ne dohajajo naraščanja cen. Tudi obseg del v tujini se je v večini gradbenih delovnih organizacij letos zmanjšal, saj v deželah, kjer so doslej največ gradili, omejujejo investicije, ali pa zahtevajo sofinanciranje, ki ga nizkoakumulativno gradbeništvo Slovenije ne zmore.

»Ofenzivna politika gradbeništva za boljše gospodarjenje in uresničevanje resolucijskih ciljev je povzročila, da je letošnja žetev ena uspešnejših v zadnjih letih«, je menil Franc Hribar. »Sedaj se mora gradbeništvo usmeriti v odpravljanje pomanjkljivosti. V resoluciji za prihodnje leto mora biti o gradbeništvu več konkretnih opredelitev, saj ta panoga posredno vpliva na številne dejavnosti in je sestavni del oživljanja gospodarstva. Zlasti to velja za stanovanjsko gradnjo. Pomembne rezerve so še v združevanju dela in sredstev, pa v specializaciji in delitvi dela. Nerealna so razmišljanja o zmanjševanju družbenih obveznosti, če hočemo obdržati sedanjo raven pravic in standarda.

Na področju delitve po delu in rezultatih dela je potrebno stimulativno nagradjati ustvarjalno in inventivno delo in ločiti različne terenske in druge dodatke od osebnih dohodkov. Prav tako v sindikatih vztrajamo na trditvi, da je topel obrok med delom materialni strošek.« Izvršni odbor ROS gradbeništva je še sklenil, da v sindikalnih organizacijah pregledajo delitvena razmerja in jih ocenijo. Tam, kjer so rezultati gospodarjenja slabi, se bodo nemudoma lotili odpravljanja vzrokov in sprememb v samoupravnem organiziranju. Podprli so tudi stališča in sklepe navedene seje Zveznega odbora sindikata delavcev gradbeništva Jugoslavije o razreševanju razmer v tej panogi in ocenili izvajanje programa aktivnosti za dograjevanje samoupravnih splošnih aktov v organizacijah združenega dela.

SAŠO NOVAK

Vam je dolgčas?
Napišite prispevek za Glasnik!
Telefon uredništva:
(061) 321-043

Fakturirana realizacija — september 1986

TOZD	Plan v 000 din			Izvršitev september	Indeks izvršitve		
	letni	9 mes	septem		9 mes.86	9 mes.85	let.pl pl.9 m pl.sep.86
1. OV	5911765	4060888	591376	735630915	4254941784	2193003648	72 105 124
2. KM	2617870	1797341	252600	369766861	2082998184	826183053	80 116 146
3. MK	2949930	2026328	284274	327227848	2021707028	912338172	69 100 115
4. PMI	7874500	5145100	754200	861638585	5179843581	2502671355	66 101 114
4.1. MM	5644000	3671000	542000	645760953	3811013315	1820235412	68 104 119
4.2. IB	253700	187800	22100	23390935	187783205	63312879	74 100 106
4.3. PROJ	273800	178800	26600	25586848	160670043	72855124	59 90 96
4.4. EKO	1703000	1107500	163500	166899849	1020377018	546267940	60 92 102
5. EM	3890000	2807000	344000	520388628	4820888032	1661787648	124 172 151
brez izvoza	3640000	2628000	322000	500346848	4503344969	1420684584	124 171 155
6. DVIG	2159796	1304045	271720	189698583	1195698407	547961923	55 92 70
7. TEN	2799000	1831596	282816	328001100	1784560859	947674404	64 97 116
8. TELKOM	2270000	1540000	220000	285675751	1605128503	857768273	71 104 130
9. ISO	1595000	1195000	140000	252187203	1620175508	576362377	102 136 180
10. KLIMAT	4430000	2945000	485000	441478129	2962911026	1270781101	67 101 91
11. TIO	2911000	1950370	261990	348643068	2046884375	964555922	70 105 133
12. PANONIJA	6260712	4639958	601624	600332379	4607608698	2230808230	74 99 100
12.5. BLISK	1980003	1289650	205500	167479624	1126820995	690435549	57 87 81
12.6. KMP	4280709	3350308	396124	432852755	3480787703	1540372681	81 104 109
13. IKO	11800000	8055600	1143300	1508828856	10101211626	4482774248	86 125 132
13.7. AVTOMATIKA	4300000	2850900	408500	472912097	3519627869	1605691915	82 123 116
13.8. ČRPALKE	3500000	2474500	357000	519326373	3317162294	1219485173	95 134 145
13.9. ITAK	1800000	1227600	171000	209401538	1538114995	682995767	85 125 122
13.10. SKIP	2200000	1502600	206800	307188848	1726306468	974601393	78 115 149
14. LIVAR	8511950	6154600	783900	832615426	6391310077	3414454778	75 104 106
14.11. LSNL	4730000	3380000	400000	400852349	3455043194	1867488269	73 102 100
14.12. TA	1633000	1223000	160000	215535850	1352319480	699458529	83 111 135
14.13. VIPO	738950	561600	83900	104956969	695219783	245106657	94 124 125
14.14. LSK	1410000	990000	140000	111270258	888727620	602401323	63 90 79
15. KLIMA	5690000	3844170	481340	660469255	5047541392	2230140906	89 131 137
15.15. IP	4000000	2688000	336000	451548756	3364488041	1512495383	84 125 134
15.16. MP	1690000	1156170	145340	208920499	1683053351	717645523	100 146 144
16. IZIP	4335400	3078400	428600	840727726	3244082094	1499834361	75 105 196
16.17. INŽ	611200	452500	53300	83274533	522515057	200074529	85 115 156
16.18. MARK	636600	471300	55500	90753671	451965600	176433293	71 96 164
16.19. PB	792000	548600	68200	307428857	698580222	270462560	88 127 451
16.20. TEHONOM	1049000	732600	106000	118010399	604431522	376864845	58 83 111
16.21. ALCH	1120000	780000	134400	228406217	872948339	432952901	78 112 170
16.22. IC	126600	93400	11200	12854049	93641354	43046233	74 100 115
- CK	206320	152600	18000	22259355	170776175	86432393	83 112 124
- SD	32554	24200	2800	3043000	27075619	10563973	83 112 109
- PD	73752	70900	11200	12750476	119973377	38302428	163 169 114
IMP	76319549	52623096	7358740	9141363144	59285316345	27254399193	78 113 124

Pred 4. samoprispevkom

Nobene možnosti za zapravljanje denarja

Pred Ljubljanci je odločitev o četrtm samoprispevku. Vsak, ki se odloči, da bi od svojih osebnih dohodkov prispeval 1,5 odstotka za izvedbo skupnih načrtov, se seveda vprašuje, kakšna so jamstva, da bo ta denar dobro naložen. Posebej za bralce IMP Glasnika odgovarjata na ta vprašanja sekretar Mestne konference SZDL Boris Tkačik in podpredsednik Mestne skupščine Braco Mušič.

Vprašanje ima dve dimenziji: Prvič, kakšen bo nadzor nad porabo denarja in kako bo poskrbljeno za čim večjo strokovnost projektov in izvedbo posameznih del.

Na prvo vprašanje je odgovoril Boris Tkačik, ki meni, da ni prav niti nenastru pred nenamensko porabo denarja, saj bo zagotovljen strog nadzor in to na več načinov:

1.) Celotno kontrolo bo opravljal najvišji organ — to je Skupščina 4. samoprispevka. Delegate vanjo bodo imenoval skupščine ljubljanskih občin in mesta ter skupščine sisov. Ta skupščina ima svoje odbore in komisije.

2.) Po zakonski dolžnosti kontrolira porabo denarja Služba družbenega knjigovodstva, ki preverja, če je poraba v skladu s sprejetimi sklepi organov 4. samoprispevka, opredeljenimi z nalogami 4. samoprispevka.

3.) Porabo denarja bodo po svojih dolžnostih — kot sofinancerja objekto 4. samoprispevka kontrolirale delovne organizacije — nosilke programov posebej z vidika ali so sredstva, ki jih odobrijo, porabljena v prave namene.

4.) Porabo denarja bodo nadzorovali tudi delegati v skupščinah samoprispevkov pravnih interesnih skupnosti sis za komunalo, sis za stanovanjsko gospodarstvo in sis za območno vodno skupnost Sava — Ljubljana, ki so tudi sofinancerji objektov iz programa 4. samoprispevka.

5.) Na zahtevo občanov bo pri vsakem objektu — to je vsaki nalogi, imenovani tudi poseben organ — to je, strokovno družbeni svet, ki bo konkretno spremljal realizacijo vsakega od teh objektov. V njem bodo občani tistega kraja, kjer se bo zidal določen objekt (na primer centralna čistilna naprava Zalogu), predstavniki družbenopolitičnih organizacij in društev ter strokovnjaki z različnih institutov.

Mnogo je tudi vprašanih, ali so pri akcijah 4. samoprispevka upoštevani vsa najnovejša ekološka dognanja. Podpredsednik ljubljanske Mestne skupščine Braco Mušič zagotavlja, da so že program pripravljali z vso potrebno skrbnostjo in bodo tudi pri izdelavi projektov — za posamezne objekte in pri njihovi izvedbi angažirali vse afirmirane domače, po potrebi pa tudi tuje strokovne institucije.

»Pri vsebinski opredelitvi programa 4. samoprispevka, ki izhaja iz Društvenega plana občin in mesta Ljubljane za obdobje 1986—1990 je imel glavno koordinacijsko vlogo Zavod za družbeno planiranje Ljubljana. Pri tem je tesno sodeloval s strokovnimi službami Komunalne skupnosti ljubljanskih občin in s Sisom za energetiko Ljubljana. Pri pripravi tehničnih del za posamezne projekte so sodelovale delovne organizacije nosilke posameznih programov, tako TE-Ts Ljubljana s svojim razvojnim sektorjem, IPK Ds vodovod — kanalizacija s svojo projektivno oziroma strokovnjaki tozda Javna higiena.

Pri pripravi projektne dokumentacije za čiščenje dimnih plinov, za centralno čistilno napravo in za ekološko sanacijo odlagališča komunalnih odpadkov sodeluje Smelt.

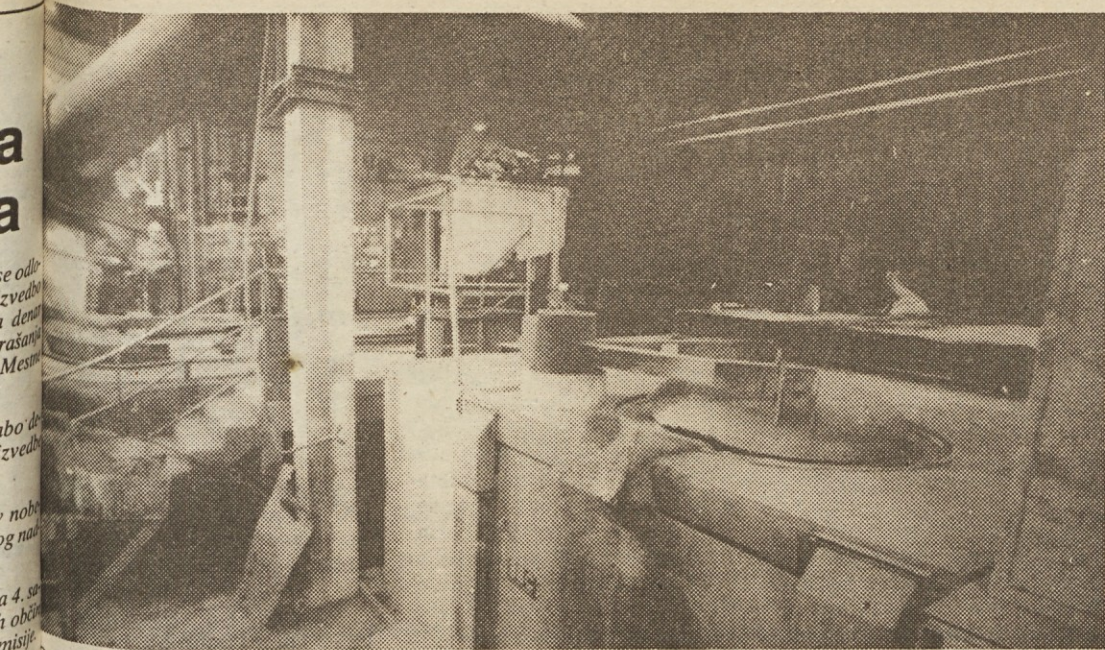
Pri pripravi projektne dokumentacije za lokalne izhodiščne sisteme in lokalne vodooskrbe sodeluje Hidroinženiring, izhodišča pa je dal tudi Univerzitetni zavod za zdravstveno in socialno varstvo.

Pri vseh treh večjih projektih (pri katerih je angažiran Smelt) so z nasveti sodelovali tudi tuji konsultanti. Ti projekti imajo svoje projektne svete, v katerih sodelujejo vodilni strokovnjaki za posamezna specialna področja.

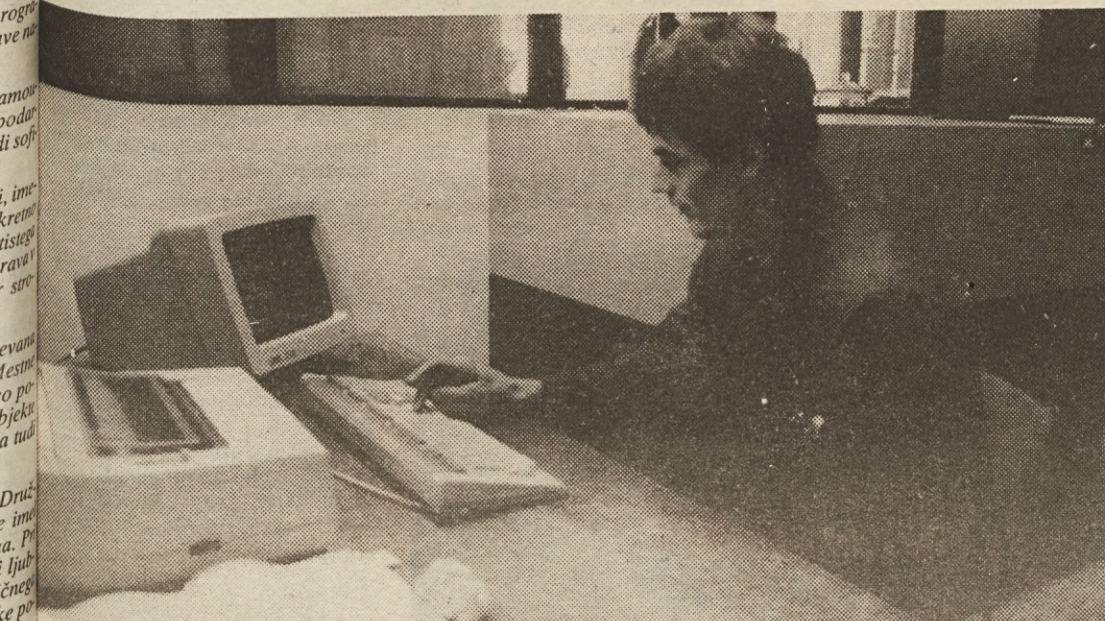
Za Centralno čistilno napravo bo izšel razpis za projektante in izvajalce. V izvedbeno dokumentacijo pri hidrotehničnih projektih pa bodo vključene tudi druge organizacije.

MARIJA PRIMC

O srednja naprava rekonstrukcije v Livarni sive in modularne litine je nova elektropeč proizvajalca BBC. V Livarni sive modularne litine so postavili nove stroje in postrojenja na mesto prejšnjih, pri čemer je morala proizvodnja teči, da so izpolnjevali prevzete obveznosti. To je seveda terjalo velike napore monterjev, pa tudi vseh delavcev v livarni. Jasno, da so prekinitve vplivale na možnost proizvodnje, zato teče proizvodnja v Livarni sive in modularne litine vse te mesece neprekinjeno vse dni v štirih izmenah — tudi ob sobotah in nedeljah.

Zelo pomembna Livarjeva pridobitev je optični spektralni analizator, s katerim delajo kemične analize vhodnega materiala in tekoče proizvodnje. Naprava lahko določa 20 kemičnih elementov, analiza pa je opravljena v treh minutah. Analizator je povezan z računalnikom, ki poleg analize vzorcev izračunava tudi podatke za proizvodnjo: kakšne materiale je treba vložiti v šaržo, da bo litina dosegla zahtevane kvalitete. Ker računalnik pozna sestavo vhodnih surovin, je programiran tako, da določi vedno najcenejšo varianto — to je takšno, kjer je potrebno dodajati najmanj legirnih materialov.

Kaj je pravzaprav nodularna litina?

V Ivančni gorici zaključuje pomembno investicijo: rekonstrukcijo in novogradnjo livarne sive in modularne litine. A kaj je pravzaprav nodularna litina? To pojasnjuje članek, ki so ga pripravili v delovni organizaciji IMP Livar.

Nodularna litina je bila popolnoma slučajno odkrita že pred drugo svetovno vojno. Odkritje je bilo posledica uporabe pred petindesetimi leti pa je pričela njena proizvodnja v svetovni industriji naraščati. Povpraševanje po ulitkih iz nodularne litine se vedno narašča s stopnjo 10—15 odstotkov letno.

Kaj je nodularna litina? To je železova zlitina, ki vedno vsebuje nad 3 odstotke ogljika, 1—4 odstotkov silicija in do 1 odstotek mangana. Da dosežemo zahtevane lastnosti, morata biti fosfor in žveplo nizka, ob istočasni prisotnosti 0,03—0,06 odstotka magnezija.

Kakšna je razlika med jeklom ter sivo in nodularno litino? Razlike v lastnostih izhajajo iz različne mikrostrukture teh treh zlitin. Jeklo je v osnovi čisto železo, ki mu z dodajanjem zlitinskih elementov v kristalno strukturo spreminjamo lastnosti. Glavni element je ogljik, katerega učinek je običajno poudarjen še z drugimi elementi.

Siva in nodularna litina se razlikujeta od jekla po tem, da vsebujeta več ogljika, kot ga je železo sposobno fiksirati v trdnem stanju. Pri sivi litini se ogljik zato izloča kot grafit v obliki ploščic (lamel). Če litina vsebuje dodatno magnezij, se grafit formira v kroglice in to je potem nodularna litina.

Oblika in količina grafita ima odločilen vpliv na mehanske lastnosti litine, saj predstavlja grafit zaradi nizkih trdnostnih zarez v osnovnem materialu. Z dodajanjem drugih legirnih elementov pa vplivamo na mehanizacijo osnovne strukture in s tem dodatno na mehanske, kemične in fizikalne lastnosti litin.

NODULARNA LITINA KOT KONSTRUKCIJSKI MATERIAL

Nodularna litina ima široko območje različnih kvalitativnih lastnosti, ki se razlikujejo od litin z visoko trdnostjo in nizko žilavostjo, do litin z relativno nizko trdnostjo in žilavostjo, ki se že približuje jeklu. Na primer DIN standardi za nodularno litino predpisujejo lastnosti za osnovne kvalitete od 66635,3 z naznačeno trdnostjo 350 N/mm² in razteznim 22 odstotkov do 66670 z naznačeno trdnostjo 700 N/mm² in razteznim 22 odstotka, ter še štiri vmesne stopnje.

Nodularne litine s specialnimi osnovnimi strukturami, ki se dosežejo z višjim procenti legirnih elementov ali termično obdelavo, pa so lahko posebej odporne proti obrabi, koroziji ali pa ohranijo dobre trdnostne lastnosti tudi pri povišanih temperaturah.

Mehanske, kemične, fizikalne in tehnološke lastnosti nodularnih litin, ki so za izbiro materiala bistvenega pomena, so v strokovni literaturi s tega področja že podrobno obdelane in presegajo okvire tega članka.

Zanimiva je tudi primerjava stroškov energije za ulitke iz aluminijajin nodularne litine. Na enoto teže potrebuje Al 11,4 krat več energije na volumsko enoto pa 4,4 krat več. Z možnostjo litja tankostenih ulitkov bo postala nodularna litina možen nadomestek tudi za ulitke iz aluminija.

Nodularna litina seveda nima v vsakem primeru prednosti pred ostalimi litimi materiali, saj je pri izbiri potrebno upoštevati tudi varnostni faktor, ekonomičnost, posebne zahteve, ki so za konstrukterja prav tako pomembni. Kljub temu pa je vedno več delov litih iz nodularne litine, ker je pač to optimalna izbira.

Največji prodor je nodularna litina naredila v avtomobilski proizvodnji, kmetijske mehanizacije, armatur in strojevgradnji.

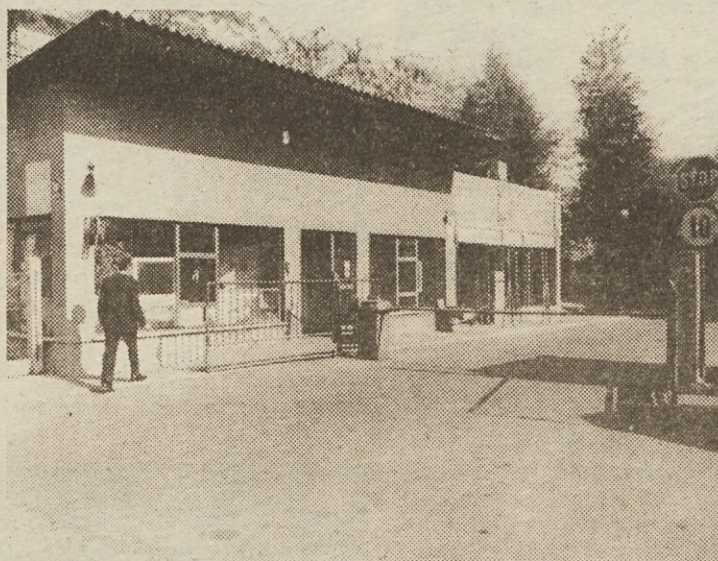
Tipični proizvodi, ki se že izdelujejo iz nodularne litine so: gredi, zavorni bobni, zobniki, razni nosilci, ohišja menjalnikov, diferencialov, reductorjev, črpalk, hidravličnih ventilov, ojnice, bloki motorjev, ohišja ventilov, kardanski zglobovi, tekači, itd.

Proizvodnja ulitkov iz sive litine naj bi se v Sloveniji do leta 2000 povečala z 90.000 ton letno na 124.000 ton, nodularne litine pa s 5.700 ton na 16.400 ton. Delež nodularne litine v primerjavi s sivo je sedaj 5,7 odstotkov in naj bi se torej povečal na 11,7 odstotkov. Ta delež je za industrijsko razvite države za leto 1980 sledeče: 6,4 odstotkov za Veliko Britanijo, 14,4 odstotkov za Italijo, 11,8 odstotkov za ZRN, 14 odstotkov za

Francijo, 14,9 odstotkov za Japonsko in 25 odstotkov za Švico. V teh državah pričakujejo nadaljni porast proizvodnje nodularne litine za 5—10 odstotkov letno.

Iz vsega navedenega sledi, da je nodularna litina material, ki mu pri nas konstruktorji kot tudi livarji ne posvečamo dovolj pozornosti. Ta odnos bi morali hitro spremeniti, če nečemo tudi na tem področju še bolj zaostajati za svetom.

JANEZ POŽAR

Po novem letu bo na Vojkovi začela delati nova prepotrebna telefonska centrala, o kateri smo v Glasniku že pisali. Objekt ki je podaljšek sedanje vratarnice meri 49 kvadratnih metrov. V njem bodo telefonska centrala, ki so jo kupili že leta 1983 in kontrolne ure. Centrala tipa PABX 300 C bo imela 300 lokalnih priključkov in bo hkrati omogočala 36 zvez z javno centralo ter 27 lokalnih zvez. Gradbena obrtniška dela bo opravilo gradbeno podjetje Bežigrad, ki je začelo z deli na Vojkovi v začetku oktobra in jih bo zaključilo 15. novembra. Vsa elektroinstalacijska dela in montažo telefonske centrale bo opravil naš Elektromonter. Poleg omenjenih del bo IMP zamenjal tudi staro dotrajano zapornico pri vratarnici.

Dela pri gradnji nove telefonske centrale potekajo po terminkem planu. Nadzoruje pa jih Janko Štepec iz Službe gradbenih investicij. Vrednost gradbenih in gradbeno obrtniških del znaša 14 milijonov dinarjev, vrednost elektroinstalacijskih del pa vključno z montažo telefonske centrale 9.500.000 dinarjev. (V tej ceni ni upoštevana vrednost telefonske centrale, ki so jo kupili leta 1983.) Denar za ta objekt so združile vse naše delovne organizacije z območja Vojkove.

Sedaj so na Vojkovi ugotovili, da bi bilo potrebno v stari vratarnici opraviti najnujnejša vzdrževalna dela. Za ta dela bodo z izvajalci gradbenih del najprej sklenili pogodbo, potem pa se bodo gradbeniki lotili naslednjih del: zamenjali bodo streho, ter opravili slikarsko plesarska, mizararska, pečarska in tlakarska dela.

M. P.

Na Trati so zastavili delo z vso naglico

Hitreje od plana

O tem, da bo Trata avtomatika gradila novo tovarno, smo v Glasniku že pisali. Zdaj, ko tovarna že raste, pa povejmo, kaj vse je že narajenega pri nastajanju te precej velike hiše.

Na osnovi postopka o oddaji del je izvedbo Gradbenih del prevzel SGP Stavbenik Koper — tozda Gradbena operativa Ljubljana vključno z dobavo in montažo armirane betonske hale tipa VELO proizvajalca GIP Gradis — tozda OGP. Tozda Inženiring pa bo koordiniral izvedbo instalacijskih del vključno z dobavo in montažo dveh tovornih dvigal. Izvajalci instalacijskih del so IMP-jevi: Elektromonter za elektroinstalacije, OV za strojne instalacije, Klima montaža za prezračevanje ter Dvigalo za dobavo in montažo dvigal.

Vrednost gradbeno obrtniških del je po sklenjeni pogodbi 1.430.118.000 dinarjev, vrednost instalacijskih del pa 659.417.000 dinarjev.

Pogodbi sta bili sklenjeni za fiksne cene, tako da mora investitor Avtomatika zagotoviti 70 odstotkov brezobrestnega avansa. Izvajalci so dali kredit in sicer 30 odstotkov za gradbena dela ter 20 odstotkov za instalacijska dela s pogojem, da se kredit koristi šele po izčrpanju avansov. Tako se je Avtomatika izognila precejšnjemu delu interkalarnih obresti. Rok gradnje je za vse izvajalce 9 mesecev s pričetkom 16. septembra letos.

Za vse aktivnosti v zvezi s to gradnjo je izdelan terminski plan, ki so ga potrdili vsi izvajalci.

Zaenkrat gradbinci roke celo prehitujejo, ker so nekatera gradbena dela opravili že v pripravljalni fazi. V drugi polovici oktobra so zaklonišče (kot najzahtevnejše delo) že skoraj končali, zabetonirali so že tudi temelje proizvodne hale in začeli postavljati nosilce sistema VELO. Po planu naj bi trajala montaža celotne proizvodne hale do konca letošnjega novembra.

Medtem investitor pridobiva soglasja in kontingente za uvoženo opremo. Te formalnosti bi morali urediti do konca oktobra. Okoli 80 odstotkov opreme so že naročili pri Narodni banki, uvozne postopke vodi Marketingov uvozni oddelek. Problemi nastajajo pri odpiranju akreditivov — kar je splošen problem. Težave so tudi zaradi opcij dobavnih rokov. Zato in pa zaradi težavnih razlik ne morejo ugotoviti dejanske dinarske vrednosti opreme. Da bi si Avtomatika z avansi zagotovila fiksne cene, je porabila vsa za letošnje leto raz-

položljiva sredstva in zato ne more skleniti pogodbe za nakup domače opreme (te bo 50 odstotkov), kar bi bilo zaradi napovedanih podražitev gospodarno. Ljubljanska banka — Gospodarska banka Ljubljana je namreč Avtomatiki odobrila 1.447.422,00 dinarjev kredita, od katerega pa so letos lahko porabili le 100 milijonov dinarjev, medtem ko bodo lahko ostala sredstva šele v letu 1987.

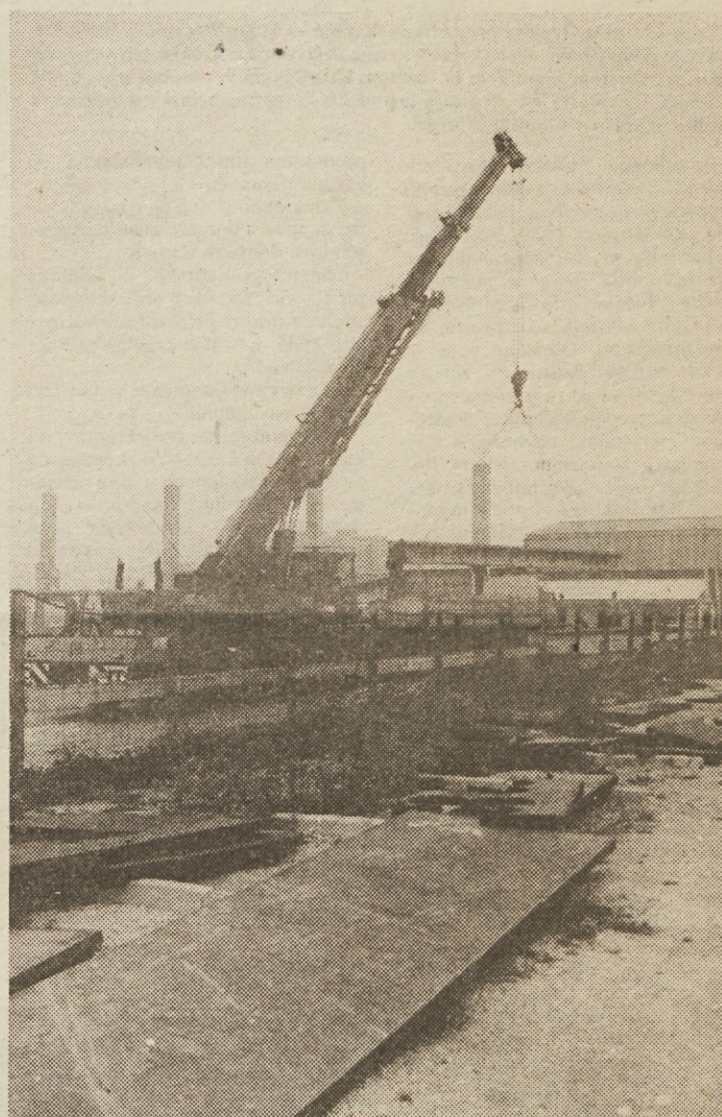
Avtomatika pa se s predstavniki Ljubljanske banke — Gospodarske banke dogovarja o možnosti, da bi letos le lahko angažirali več denarja, vendar še ne vedo povedati, ali bodo pri tem uspeli. Če bodo denar dobili, pravi direktor tozda Avtomatika Boris Gazvoda, bi potem lahko zagotovili nakup delno uvožene in domače opreme. Če jim to ne bo uspelo, pa bodo nastopile precejšnje razlike v ceni.

Investicija je še vedno v okviru predračunske vrednosti oziroma ima Avtomatika celo nekaj rezerv in želijo, da bi bilo tako tudi ob zaključku gradnje.

Za reševanje tekoče problematike je poleg gradbenega odbora (v odboru so predstavniki investitorja, DO Iko, IMP-jeve Službe gradbenih investicij in ljubljanske banke) v skladu s sozidnim pravilnikom o graditvi objektov imenovan še projektni tim, ki se sestaja enkrat na teden. Na gradbišču so tudi tedenski operativni sestanki, ki jih vodi Jože Brglez iz IMP-jeve Službe gradbenih investicij, ki nadzoruje gradnjo.

»Menim«, je dejal Avtomatikin direktor Boris Gazvoda, »da lahko ob takšnih ukrepih, s spremljanjem rokov in sprotim reševanjem problemov zaključimo investicijo v planirani vrednosti prihodnje leto ob 40-letnici IMP-ja.«

MARIJA PRIMC

20. oktobra so začeli postavljati betonske stebre za Avtomatikino tovarno.

Skip

Prenovljena streha

Skipovo montažno halo bo predvidoma za 29. november že krila nova streha v velikosti 2600 kvadratnih metrov.

Tozda bo obnovil streho s kreditom v višini 60 milijonov dinarjev, ki ga je v ta namen najela Interna banka sozda pri Zavarovalni skupnosti Triglav. Nova streha je potrebna, saj je stara — krita s salonitno kritino — že nekaj let puščala in so jo sproti krpali. Letošnje poletno neurje pa jo je tako poškodovalo, da tudi krpanje ne zaleže več, saj je v celoti dotrajala. Razen tega streha ni toplotno izolirana in je zato v hali poleti nevzdržno vroče, pozimi pa zelo mrzlo.

Zato so se v Skipu odločili pokriti streho s tako kritino, s katero bodo preprečili velike energetske izgube in s tem zagotovili primerne delovne razmere v montažni hali.

Novo streho je Skip načrtoval že pred nekaj leti, vendar načrta ni uresničil, ker ni imel denarja. Lani so bili že tako daleč, da so zbirali ponudbe izvajalcev, toda ker niso imeli denarja, potem načrtov niso mogli uresničiti.

Septembra letos pa so na Skipovem delavskem svetu tozda sprejeli sklep, da morajo pridobiti ponudbe za sanacijo strehe in

tudi sklep o tem, naj Interna banka najame kredit v višini 60 milijonov dinarjev za to investicijo pri Zavarovalni skupnosti Triglav. 29. septembra je delavski svet tozda izbral za dela najbolj ugodno ponudbo Termike.

Ta bo opravila celotno sanacijo strehe do 29. novembra letos.

Zavarovalna skupnost Triglav je že odobrila zaproseni kredit in ga tudi že nakazala IMP-jevi Interni banki. Ta pa je Termiki nakazala kot avans približno 26 milijonov dinarjev.

Ker ima tozda malo denarja in so krediti dragi, so Skipovci črtali iz ponudbe postavitev montažnega odra v vrednosti 4.500.000 dinarjev in so to delo opravili kar sami s približno 70 odstotkov manjšimi stroški, saj so uporabili oder iz Skipovega proizvodnega programa. Oder so Skipovi delavci postavili 16. oktobra, naslednji dan pa so Termikini delavci že začeli delati na strehi, kjer bodo opravili dela pod vodstvom Franca Podgorška do omenjenega roka.

M. P.

Težko pričakovana porodnišnica

Naši monterji delajo od letošnjega februarja na gradbišču nove ljubljanske porodnišnice — to je na ključnem družbeno pomembnem in za Ljubljano potrebnem objektu iz programa tretjega samoprispevka.

IMP je pridobil to delo marca lani skupaj z SCT-jem enakopravno in v zelo ostri konkurenci pod finančnimi pogoji »na ključ«.

Glavni izvajalec gradbenih del SCT je zaradi svoje politike odinil IMP s položaja enakopravnosti, ki je bil zato primoran radikalno ukrepati. S finančno komercialne strani še vedno ni urejen odnos med SCT-jem in IMP-jem in bo verjetno moral IMP prek sodišča uveljaviti svoje pogodbene pravice.

Tehnično dokumentacijo je izdelal naš Projektivni biro. Delo

koordinira tozd Inženiring. Na gradbišču, ki je eno od najbolj zahtevnih, kar jih sedaj dela IMP, je okoli 90 do 100 monterjev, ki so iz Oveje, Klima montaže, Elektromonterja in Dvigala.

Na objektu vgrajujejo rutinske instalacije, ki so znane in enake kot v drugih — že zgrajenih bolnišničnih zgradbah. Razlikujejo se le v prezračevanju in klimatizaciji, kjer so nekatere dodatne naprave, ki jih zahtevajo predpisi.

Do konca gradnje bodo naši IMP-jevci znotraj objekta montirali instalacije ogrevanja, klimatizacije, prezračevanja, vodo-

voda, elektroinstalacije, dvigala in medicinske pline.

Delo na gradbišču poteka usklajeno in harmonično in tako naši upajo, da bodo dela končali v predvidenem roku — to je februarja prihodnje leto.

Monterji bodo na tem gradbišču opravili okoli 130.000 montažnih ur (tu ni všteto delo, ki so ga opravili v delavnicah).

Oprema, ki jo vgrajujejo naši monterji, je domača. Uvožena je samo tista, ki je nimamo doma. To so parni vlažilci, brezžične klične naprave in interfonski aparati s centralami.

Vrednost IMP-jevih del na tem objektu je 470 milijonov dinarjev.

Nova porodnišnica, ki ima skupaj 8.300 kvadratnih metrov uporabnih površin in bo v njej 157 bolniških postelj, je štirinadstropna.

Kaj vse bo obsegala notranjost porodnišnice?

Začnimo spodaj! V kleti bodo zaklonišča, strojnice klima naprav, ogrevanja in toplarniški priključek, priprava porabne vode, transformatorska postaja in diesel električna postrojenja ter nekateri drugi tehnični prostori za pranje perila in dezinfekcijo postelj.

V pritličju bodo sprejemne sarne in garderobe, čajna kuhinja, ordinacija s čakalnicami in fizioterapija.

V prvem nadstropju bodo porodni in operativni blok za intenzivno nego novorojencev in prostori za sterilizacijo. V drugem nadstropju bo hospitalna enota za intenzivno nego mater v četrtem pa bo hospitalna enota za patološko nosečnost.

MARIJA PRIMC

Inovatorji za čistilne naprave

Trije delavci iz Ovejeve projektivne skupine — Franc Florjančič, Nada Rodonjič in Alojz Medic — so skupaj z dvema delavcema iz kranjske tovarne olja Oljarica Stanetom Jamnikom in Jožetom Klanjškom 9. oktobra letos dobili priznanje Inovatorja leta, ki jim ga je podelila kranjska občinska skupščina za čistilno napravo v kranjski Oljarici.

Tehnologijo čiščenja odpadnih vod v kranjski tovarni jedilnega olja Oljarica je projektivna skupina začela razvijati leta 1980. To so odpadne vode od rafinacije jedilnega olja in pranja steklene embalaže. Vose so običajno zelo kisle in vsebujejo visoke koncentracije prostih ter emulgiranih olj. Odpadne vode se preko lovilcev prostih olj zbirajo v zbiralniku in od tu prečrpavajo v naslednji proces čiščenja z naslednjimi operacijami: nevtralizacija in koagulacija z apnenim mlekom, flokulacija z organskimi polielektroliti, flotacija in obdelava v flotatorju izločenega olja. Kvaliteta očiščene odpadne vode je v skladu z zahtevami za izpust v kanalizacijsko omrežje.

Začeli so od osnove — to je od zbiranja literature na osnovi izhodišč, dobljenih iz literature, so se lotili laboratorijskega testiranja, otem pa so izdelali pilotno napravo, ki deluje kot prava čistilna naprava samo z manjšimi količinami odpadla. Tako lahko preverijo, kako bo delovala čistilna naprava.

Meritve s pilotno čistilno napravo so dale zelo natančne podatke za izdelavo projektne in delavniške dokumentacije. Naprava je bila zgrajena in opremljena do leta 1984. Vsega instalacijske dela je opravil IMP. Po enoletnem poskusnem obratovanju — to je lani — je Oljarica dobila obratovalno dovoljenje.

Med tem časom pa je projektivna skupina izvedla še dva pilotna testa in izdelala projektno dokumentacijo za dva podobna onesnaževalca.

Oljarica je prva in edina oljarna v Jugoslaviji doslej, ki ima zadovoljivo rešeno problematiko odpadnih vod.

Za uspeh projekta imajo veliko zaslug tudi strokovnjaki Oljarice, ki so sodelovali s projektivno skupino

predvsem v pripravljalnih delih in ob zagonu naprave.

Pomembno je tudi to, da so v Oljarici zaupali v domače znanje in sposobnosti domačih izvajalcev.

Omenjeno napravo je Oljarica predlagala Raziskovalni skupnosti občine Kranj za priznanje inovatorja leta 1985. Le-ta je predlog uvrstila med inovacije.

Pa povejmo še kaj več o Ovejevi projektivni skupini!

V skupini je pet projektantov, od katerih sta dva inženirja, kemije, en diplomirani biolog, en strojni inženir ter en strojni tehnik. Skupina — njen vodja je inženir Alojz Medic — je specializirana predvsem za fizikalno in kemijsko čiščenje odpadnih vod, pa za pripravo različnih tehnoloških vod, energetiko in hladilne sisteme ter tudi pitno vodo.

Njihovo delo so laboratorijski testi, pilotni testi, izdelava projektne dokumentacije in izdelava delavniške dokumentacije, pomoč pri gradnji, pri spuščanju v obratovanje in šolanje kadrov za delo s temi napravami. Skupina opravlja en del razvojnega dela in delo, ki je povezano z operativno.

Doslej so projektirali okoli 40 čistilnih naprav za čiščenje odpadnih vod, od katerih so najpomembnejše naslednje:

- projekt čiščenja odpadnih vod za Titan Kamnik,
- čiščenje odpadnih vod za Gradis — Gradbeni finalist Maribor,
- projekt in izvedba več objektov za pripravo in čiščenje odpadnih vod za objekte v Iraku,
- projektiranje čistilne naprave za tehnološke odpadne vode za KŽK — Oljarica,
- projekt čiščenja odpadnih vod za Rudnik svinca in topilnico Mežica,

● projekt čiščenja odpadnih vod za ČGP Delo Ljubljana,

● projekt čiščenja odpadnih vod za tovarno olja Zvezda Zagreb,

● projekt čiščenja odpadnih vod za Viskozo Loznica — DO Tkalcica Krpanj,

Na področju priprave pitne vode je skupina opravila naslednja najpomembnejša dela:

● več objektov za pripravo pitne vode in vode za hladilne sisteme v Iraku, posebej na projektu 202,

● projektiranje kontejnerske naprave za APRO Hercegovina DO Popovo polje,

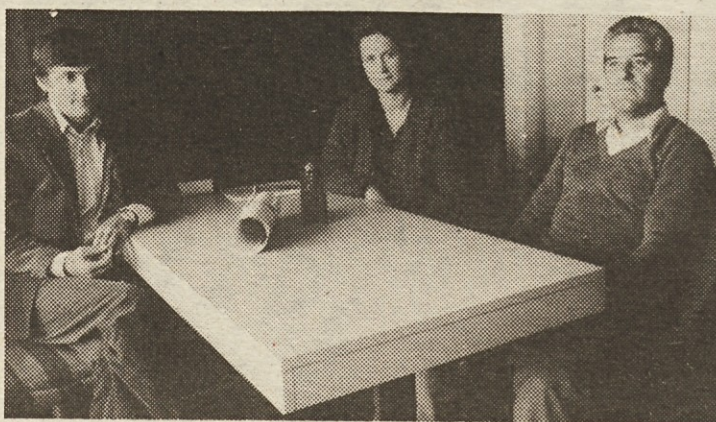
Na področju priprave tehnoloških vod pa so njihova pomembnejša dela naslednja:

● projektiranje naprave za pripravo vode za gazirane pijače za AG Tikveš Kavadarci,

● projektiranje naprave za pripravo ultra čiste vode za elektroniko za iskro IEZE Trbovlje,

● projektiranje priprave in kondicioniranja hladilne vode za IMP-jev Livar.

Pomembno delo, ki ga Ovejeva projektivna skupina opravlja sedaj, pa je pilotno testiranje Utokovih odpadnih vod. Gre za proizvodno usnja, kjer nastajajo specifične odplake. Pri proizvodnji usnja s kromovim strojenjem nastajajo odpadne vode, ki vsebujejo velike količine kroma, sulfidov in organskih snovi. Odpadne vode se čistijo z dodatki koagulacijskih in flokulacijskih sredstev. Namen tega testa je določiti optimalne količine dodatkov, ki so

Dobitniki priznanja Inovator leta iz OV-jeve projektivne skupine. Alojz Medic, Nada Rodonjič in Franc Florjančič

potrebni za doseganje kvalitete vode, ki je potrebna za nadaljnjo obdelavo na biološki čistilni napravi. Pripravlja pa se na podoben način dela za tekstilne odpadne vode v tekstilnih tovarnah.

Nameravajo pa čim več narediti pri zahtevnejših postopkih priprave pitne vode in tehnoloških vod.

MARIJA PRIMC

Objekt v Igalu je končan

Konec oktobra so v Igalu slovesno odprli drugo fazo Inštituta dr. Simo Milošević. To je velik in lep turistično-zdraviliški objekt, ki bo velika pridobitev za črnogorsko gospodarstvo. Igalu, mestece ob vzhodu v Boko Kotorsko, ima namreč izjemno ugodne pogoje za turizem, poleg sonca in morja še zelo prijetno klimo, zdravilno blato, ki ga izkoriščajo že več desetletij, v novi objekt pa so po cevovodu napeljali tudi mineralno vodo, ki izvira v bližnji okolici.

Za Inštitut je dobavljala opremo ali izvajala dela cela vrsta slovenskih organizacij: Iskra, Lesnina, Gorenje, Elan, Brest, Meblo, Termika, Elektrovod, Gradles, Ideja in nekatere manjše. Toda največji delež od slovenskih organizacij je imel IMP, saj so naši projektanti in monterji naredili načrte in izvedli vse instalacije v objektih, pri čemer so vgradili tudi mnogo naše opreme.

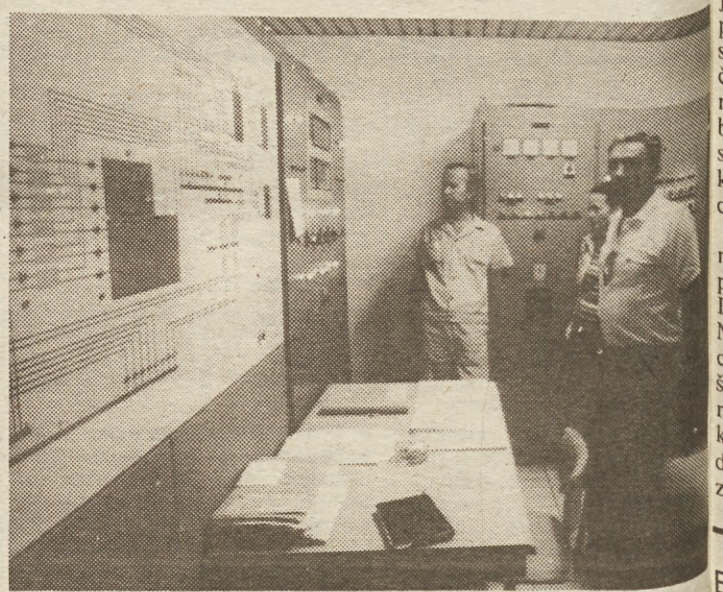
Posebnost Inštituta dr. Simo Milošević pa je toplotna črpalka, ki zagotavlja vso energetsko oskrbo objekta. To je prvi primer v Jugoslaviji, da je uporabljena toplotna črpalka ne le za ogrevanje sanitarne ali bazenske vode, pač pa tudi za ogrevanje vseh prostorov. Skratka, Inštitut nima nobene kotlarne — vso energijo dobi iz toplotne črpalke, katere največja moč je zato kar 7 megavatov.

Toplotno črpalko v Igalu smo podrobno opisali že v lanskem decembrski številki IMP Glasnika, tu le ponovimo, da kot vir toplote uporablja morsko vodo. Ves sistem pa je narejen tako, da se najprej uravnovesi energetska poraba v objektu. Toba prišlo do izraza predvsem poleti: takrat bo treba prostore klimatizirati, na drugi strani pa bodo tudi potre-

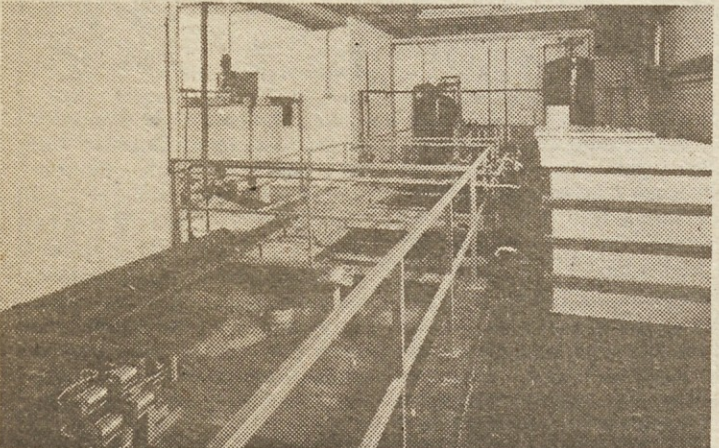
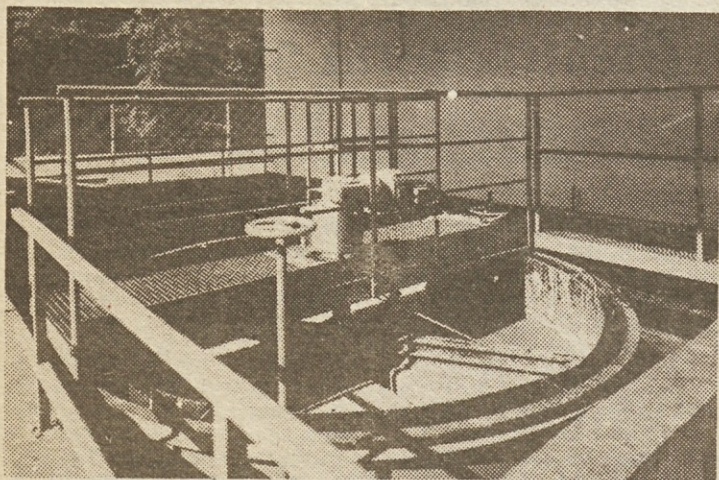
bovali toploto za ogrevanje sanitarne vode, bazenske vode in podobno. Sistem je narejen tako, da bodo toploto, ki jo bodo odvezali zraku, pri hlajenju uporabljali na ogrevalnem delu naprave.

Nič čudnega ni, da druge turistične organizacije na črnogorskem in dubrovniškem primorju zelo zanima, kako bo delovala ta naprava, saj je to ekološko čist in zelo gospodaren vir energije. Na porabljeno kilovatno uro električne energije bo namreč toplotna črpalka dala najmanj 3 kilovatne ure toplotne energije.

L. J.

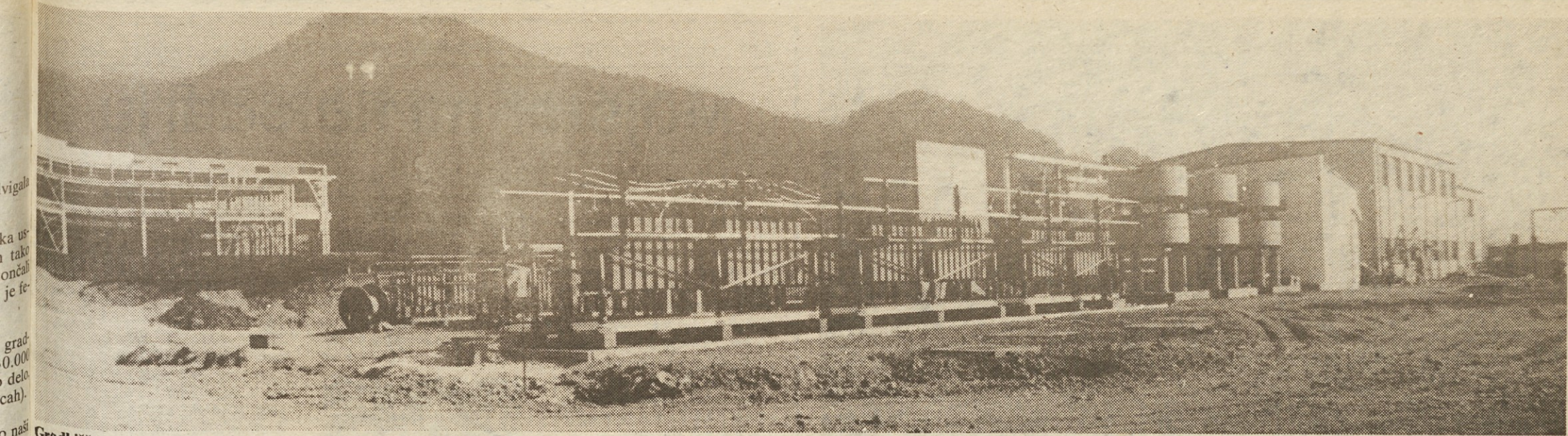
Zgoraj: Komandni prostor za sistem toplotne črpalke, spodaj: Za delovanje toplotne črpalke je potrebna cela množica črpalk, na sliki jih je samo del.

Dva posnetka Oljaricih čistilne naprave: zgoraj flotator, spodaj reakcijski prostor.

S člankom v Glasniku dosežete več tisoč bralcev! Dopisujte!

Gradbišče na Jesenicah. Levo del objektov jeklarnе 2, desno razdelilna transformatorska postaja, kjer so vgrajene naprave za kompenziranje jalovega toka.

IMP-jevci na novem jeseniškem gigantu

Ena trenutno največjih investicij v Sloveniji je izgradnja jeklarnе 2 na Jesenicah. Na tem železarskem gigantu, ki mora biti dograjen do prihodnje pomladi, delajo tudi Impejevi monterji.

Jeklarna 2 je pravzaprav cel kompleks objektov: poleg tehnološkega objekta z elektropečmi, je tu zelo pomemben elektroenergetski objekt — to je razdelilna transformatorska postaja, kjer bo jeklarna dobivala energijo za svoje elektropeči. Seveda pa ima jeklarna tudi celo vrsto spremljajočih objektov (pisarne, garderobe, jedilnica itd.). IMP — izvaja dela na Jesenicah na osnovi dveh pogodb: Z izvajalcem gradbenih del to je jeseniškim tozdom Gradisa imajo pogodbo za elektro in strojne instalacije v objektih. Izvajajo jih delovne organizacije Elektromonter, Ogrevanje — vodovod in Klima montaža. Projekcije za ta dela je naredila Projekta Manibor.

Druge pogodba pa je z Rudisom in obsega izgradnjo kompenzacijske naprave ob transformatorski postaji 110 na 35 oziroma 5 kilovoltov, ki jo sicer gradi Minel. O tej kompenzacijski napravi pišemo v posebnem članku.

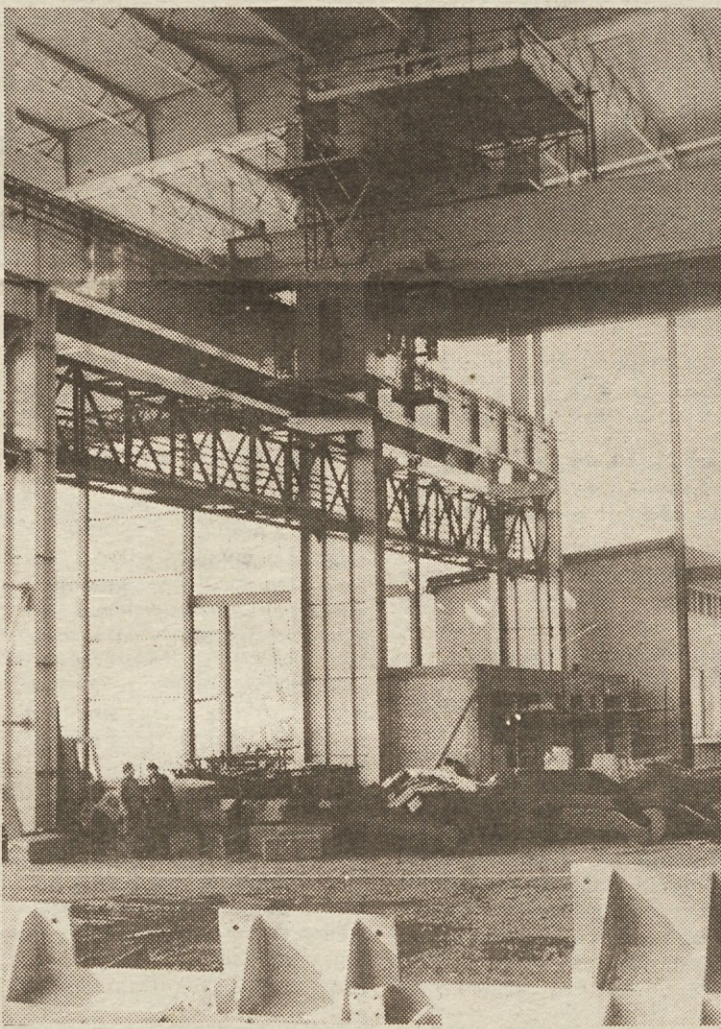
Instalacije, ki jih naše organizacije izvajajo na Jesenicah, niso tehnološko nič posebnega. Električarji imajo največ dela z razsvetljavo, strelovodnimi instalacijami ter telefonskimi in drugimi šibkotočnimi instalacijami, medtem ko je ogrevanje, prezračevanje in klimatizacija v spremljajočih objektih lahko rečemo, povsem standardno. Tehnološki objekt predstavlja probleme s svojo orjaško velikostjo, saj si lahko mislimo, da ni mačji kašelj obešati svetilke petintrideset metrov visoko.

Predvsem pa so težave zaradi naglice in pozno prihajajočih projektov, je povedal koordinator Impejevih del inž. Janez Babnik. Na Jesenicah se kar tare izvajalcev, saj so poleg gradbincev ter instalaterjev tu še številne ekipe monterjev, ki vgrajujejo tehnološke naprave. Seveda je težko koordinirati vse delo. Naši monterji zelo pazijo, da sproti sledijo izva-

jalcu gradbenih del. Temu primerno se tudi spreminja število naših fantov na objektu, ki jih je povprečno 30 do 40.

Od lanskega julija, ko so naši monterji začeli delati na Jesenicah, so seveda morali rešiti že marsikateri problem. Doslej so vse orehe strli in svoje delo opravili. IMP je na Jesenicah končal že dve tretjini svojega dela, kar daje obete, da bo svoje obveznosti izpolnil v zastavljenem roku, to je do konca februarja 1987.

L. J.

Pogled v proizvodno halo jeklarnе 2.

Kompenzacija za jeklarno 2

Po premoščenem kriznem obdobju preteklih let se je v kolektivu DO TEN ponovno organiziralo poslovno življenje z namenom, da se čimprej odpravijo posledice preteklosti, ponovno osvoje izgubljene pozicije in organizira proizvodne potenciale do take mere, da bomo z lastnimi silami odpravili posledice krizne situacije preteklih let.

Tako motivirano načelo je bilo tudi glavni vzrok, da smo se kljub spoznanju, da so posledice krize še vedno prisotne in da so strokovni potenciali bistveno oslromašeni, odločili prevzeti zahtevno nalogo sprejeti delno dobavo opreme, projektiranje in montažo na ključ visokonapetostne kompenzacije Jeklarnе II. v Železarni Jesenice. Kolektiv DO TEN je zavestno sprejel ponujeni izziv.

Kaj je prav visokonapetostna kompenzacija Jeklarnе II?

Naprava je potrebna za kompenzacijo jalove energije, ki jo povzročajo električne peči moči 12 MVA, 54 MVA in 43,2 MVA. Kompenzacija za Jeklarno II. deluje na napetostnih nivojih 11 kV in 35 kV, v okviru RTP Jeklarnе pa na nivoju 5 kV. Poleg osnovne naloge kompenzirati jalovo energijo je kompenzacija predvidena tudi za blažitev tokovnih sunkov, ki jih povzročajo električne peči ter služi kot zapor za prodor višje harmonskih komponent v 110 kV omrežje. Po moči je kompenzacijska naprava največja v Jugoslaviji.

Kot rečeno je visokonapetostna kompenzacija izvedena na

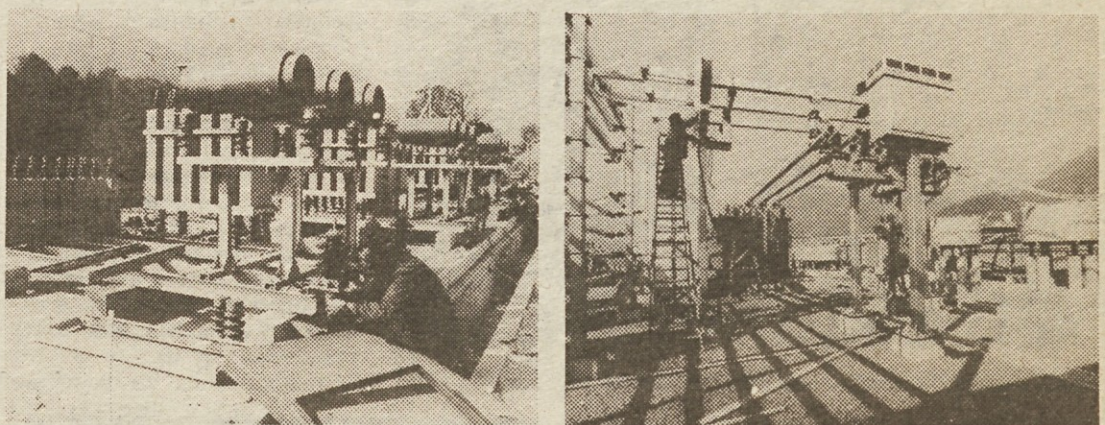
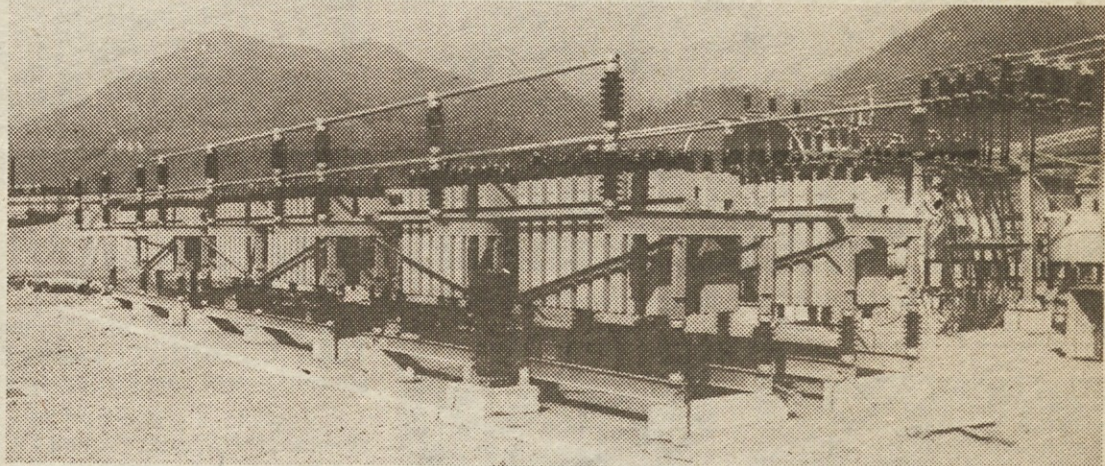
treh napetostnih nivojih 35 kV, 11 kV, in 5 kV. Razdeljena je na štiri grupe z naslednjimi parametri:

1. Kompenzacijska grupa
instalirana moč 58,5 MVar
nazivna moč 41,5 MVA
nazivna napetost 11 kV
nazivni tok 2180 A
2. Kompenzacijska grupa
instalirana moč 20,7 MVar
nazivna moč 16,8 MVar
nazivna napetost 35 kV
nazivni tok 278 A
3. Kompenzacijska grupa
instalirana moč 50,3 MVA
nazivna moč 38,5 MVar
nazivna napetost 35 kV
nazivni tok 590 A
4. Kompenzacija RTP Jeklarnе II.
instalirana moč 7,5 MVA
nazivna moč 7,2 MVA
nazivna napetost 5 kV
nazivni tok 290 A

Opremo za 11 kV in 35 kV dobavlja ASEA — Švedska, kondenzatorja pa Iskra. Kompenzacija za RTP Jeklarno II. pa je izključno domačega izvora.

Projektni del 11 kV in 35 kV k visokonapetostne kompenzacije je prevzel Projektni biro IMP, dočim se je dokumentacija za RTP Jeklarno II. izdelala v TENU. Kompletno montažo odnosno odgovornost za funkcionalnost je prevzela ekipa DO TEN pod vodstvom tov. Lobode. Dela na montaži so se pričela v juliju tega leta in so danes v zaključni fazi. Prepričani smo, da smo delo opravili strokovno, kakor tudi da Jeklarna II. v nobenem primeru ne bo kasnila zaradi nas.

V. d. glavnega direktorja
DO TEN
SEGULA RADO, dipl. inž. el.

Nekaj detailjev kompenzacijske naprave na Jesenicah.

Elektrodistribucija Zagreb namerava kompenzirati jalov tok v mreži

Za distribucijo prihranek, za porabnika boljši tok

Zagrebski elektrodistributerji (točneje tozod Distribucija električne energije Zagreb, ki deluje v okviru sozda Elektra Zagreb) so se odločili, da bodo v zagrebškem električnem omrežju odpravili, oziroma kompenzirali jalov tok. Pri tem velikem načrtu sodelujejo tudi ljubljanska delovna organizacija Ten — tako pri zasnovi kot pri izvedbi tehničnih rešitev.

Kot je povedala vodja investicij pri zagrebškem Tozdu za distribucijo električne energije inž. Ljubica Cvenič, so se za to akcijo odločili iz dveh razlogov:

1. Prvi motiv je ekonomika. Porabniki električnega toka distribuciji ne plačujejo jalove energije, medtem ko jo distributerska organizacija proizvajalcu plačuje. Prihaja do precejšnje razlike, ki znaša pri sedanji tarifi 16 do 20 milijard dinarjev letno.

2. Z namestitvijo kompenzacijskih naprav, ki bodo odpravile jalov tok, bodo tudi izboljšali kvaliteto električnega toka. Distribucijska po-

djetja, pa ne le v Zagrebu, namreč opazajo pojave, ki jih imenujejo onesnaževanje električnega omrežja. Morda se sliši čudno, a tudi električni tok ni imun pred onesnaževanjem in tudi gospodinjstva so po zaslugi raznih aparatov in naprav vse močnejši onesnaževalci. Gre za tako imenovane višje harmonske tokove, ki jih proizvajajo elektromotorčki in tiristorska stikala v aparatih in jih oddajajo nazaj v mrežo. Saj ste že gotovo opazili, kako lahko navaden kavni mlinček zmoti delovanje televizorja. Za porabnika bo vsekakor koristno, če bodo te moteče elektromagnetne pojave v čim večji, meri

odstranili iz električnega omrežja.

Vse to p čemer pišemo, ni posebna novost, saj tudi Ten že vrsto let proizvaja in vgrajuje kompenzacijske naprave. Toda doslej je bil njihov glavni naročnik industrija in delo je bilo nenačrtno. Zagrebški elektrodistributerji pa so se odločili lotiti se tega problema, kot je to potrebno — namreč studiozno. Pri Inštitutu za elektrogospodarstvo so naročili analizo potrebnih ukrepov.

Tu ne gre za načelna vprašanja, ali se kompenzacija izplača ali ne, saj je znano, da so ravno kompenzacijske naprave najbolj rentabilna investicija v elektrogospodarstvu. S študijo iščejo najučinkovitejše tehnične rešitve. Na osnovi meritev, ki jih izvajajo strokovnjaki splitske elektrotehnične fakultete, bo Inštitut povedal, kje naj bodo kompenzacije, kako velike (oziroma močne) morajo biti

in kakšne naprave so potrebne za odpravo višjih harmoničnih tokov in drugih motenj v električni mreži, da bodo lahko kompenzacijske naprave učinkovito delovale in da bodo porabniki dobili kvalitetnejšo energijo.

S tem so Zagrebčani zaorali ledino, saj so se kot prvi v Jugoslaviji tako načrtno lotili te naloge. Študijo so začeli spomladi in narejena mora biti v 18 mesecih. Dela pa je ogromno, saj zagrebški distributerji upravljajo 6 velikih transformacijskih postaj (110 na 10 ali 30 kilovoltov), 30 srednjih (30 na 10 kilovoltov) in 1600 malih (10 na 0,4 kilovolte). Ob vseh transformatorskih napravah nameravajo namestiti kompenzacije jalove energije.

Vendar pa v Zagrebu ne čakajo prekržanih rok na rezultate študije, pač pa Ten že namešča kompenzacijske naprave na dveh srednjevelikih napajalnih transformatorskih postajah. Delo mora biti opravljeno do dneva republike.

Tudi za Tenovce je sodelovanje pri teh zagrebških načrtih velika spodbuda. Ob tem moramo poudariti, da Tenovi strokovnjaki sodelujejo tudi v Inštitutom kot svetovalci

pri študiji ter z izdelavo idejnih in glavnih projektov posameznih naprav. Z daj je seveda njihova glavna naloga, da bodo pravočasno in kvalitetno opravili svojo obveznost na prevzetem poslu, v bodoče pa nameravajo posvetiti tudi veliko pozornost razvojnemu in raziskovalnemu

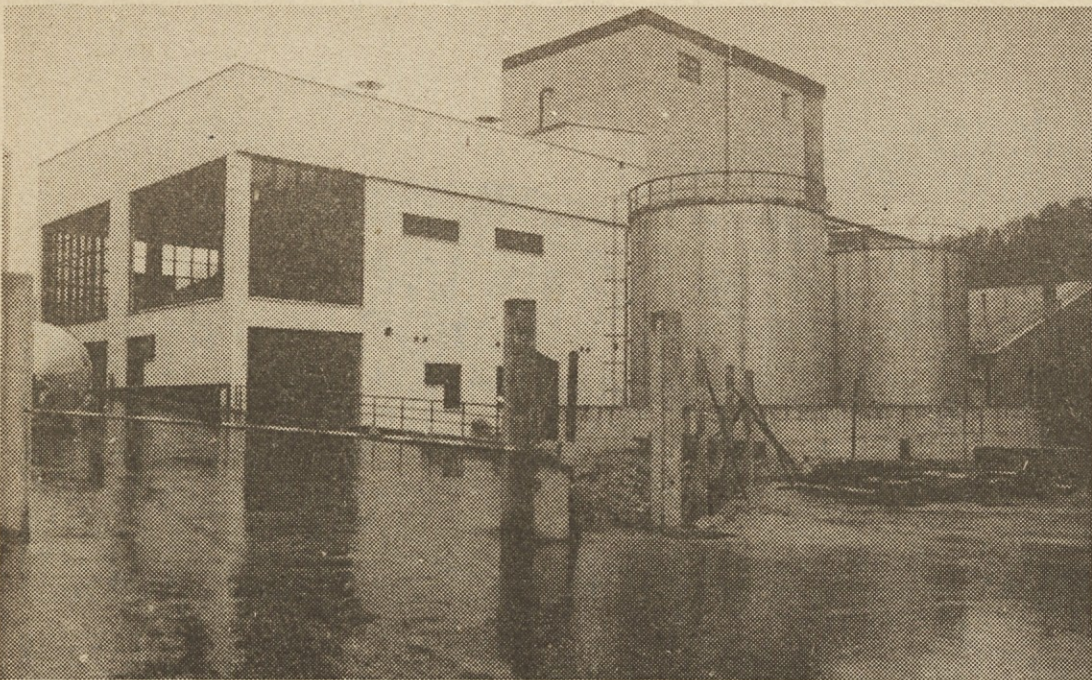
delu pri izpolnjevanju kompenzacijskih naprav. V Tenu so namreč prepričani, da bo zagrebška elektrodistribucija s svojimi načrti dosegla dobre rezultate, kar bo spodbudilo tudi druga distribucijska podjetja k podobnim akcijam.

LOJZE JAVORNIK

Pogovor o načrtih za kompenziranje jalovega toka v Zagrebu. Z leve: Viktor Mlakar, Slavko Zevnik, Ljubica Cvenič, Rado Šegula in Zdravko Gselman.

Zunanji posnetek pivovarne v Laškem.

Alchrom opremlja pivovarno

Naš Alchrom iz Ruš je v varilnici piva, ki si jo gradi Pivovarna Laško, prevzel izvedbo domačega dela in izdelal vso posodno opremo ter jo tudi montiral.

V varilnici je ta tozdr vgradil približno 50 ton nerjavnih pločevin in približno 25 ton konstrukcijskih jekel. Za to delo so Alchromovi delavci porabili 25.000 delovnih ur. Alchrom je v prvi fazi gradnje konec leta 1984 montiral v Pivovarni eno grelno kad. Drugo opremo pa je začel montirati julija letos. Do konca letoš-

njega leta bo zmontirana vsa oprema, saj so do oktobra opravili že 90 odstotkov predvidenih del.

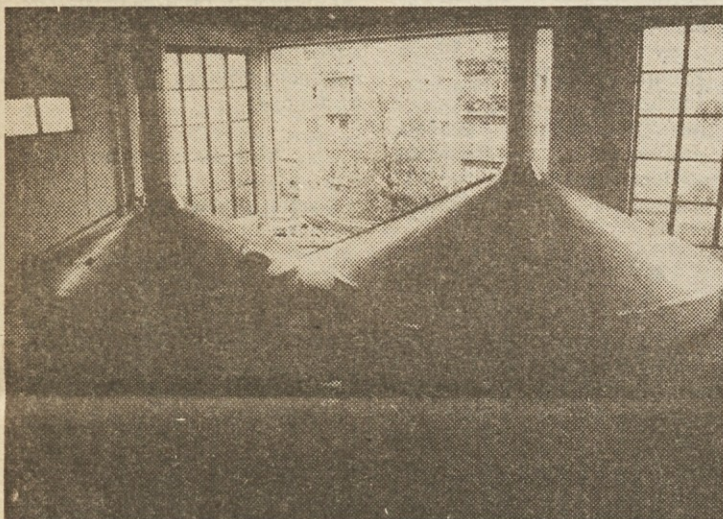
Vrednost Alchromovih del brez opreme na varilnici je približno 250 milijonov dinarjev. Na gradbišču je delalo povprečno 5 monterjev iz tega tozda. Vodja montaže pa je Tone Gor-

šič. To delo je Alchrom dobil prek Smelta Ljubljana. Podoben posel skuša dobiti pri ljubljanski Pivovarni Union in Pivovarni Apatin.

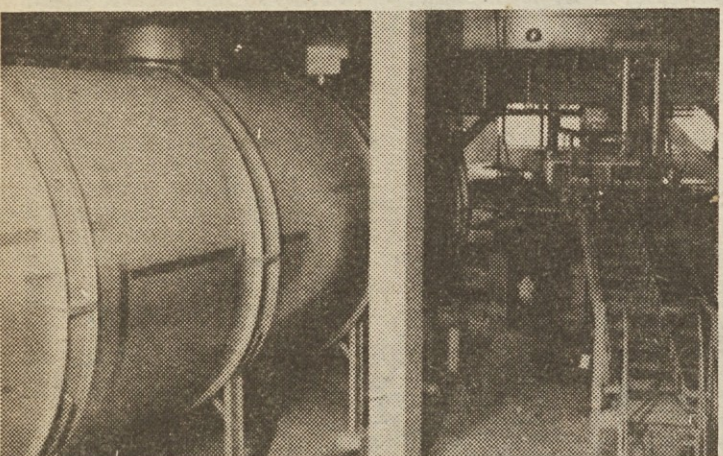
Celotna varilnica laške Pivovarne bo zgrajena v sodelovanju z zahodnonemško firmo Steinecher, ki je dala tudi tehnologijo in del uvožene opreme.

Posle inženiringa pa opravlja ljubljanski Smelt.

M. P.

Del opreme v pivovarni Laško: Levo drozgalna kad, desno cedilna kad.

Rezervoar izpiralne vode v varilnici laške pivovarne.

Tozdr Marketing je na sejmu Sodobna elektronika, ki je bil v začetku oktobra na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču organiziral razstaveni prostor zahodnonemške firme Rohde und Schwarz. Ta svetovno znani proizvajalec merilnih in komunikacijskih instrumentov je letos prikazal kar precej novosti. Med merilnimi instrumenti so novosti: procesno vodeni merilec polja, procesno vodeni analizator mreže ter generatorji in tester za mobilno telefonijo, ki jih bo Rohde und Schwarz začel izdelovati v novi tehnologiji. Na področju telekomunikacij pa so Nemci razstavili novi profesionalni komunikacijski sprejemnik ter instrumente za sprejem in analiziranje satelitskega TV signala.

Firma Rohde und Schwarz je eden vodilnih svetovnih proizvajalcev zahtevnih merilnih in komunikacijskih naprav in IMP je njen generalni zastopnik v Jugoslaviji že od leta 1981. Sodelovanje je uspešno, saj je vrednost izvedenih poslov iz leta v leto večja. Novost v poslovnem sodelovanju je dogovor, da bo Rohde und Schwarz pri izvajanju pogodb za JLA dal izdelati nekatere elemente opreme po svoji dokumentaciji v Telekomu.

IMP vključen v prireditve ob Plečnikovi razstavi

Mojster na koledarju

Pred kratkim smo lahko v dnevniku Delo prebrali vest, da bo tudi IMP sodeloval pri razstavi o delu arhitekta Jožeta Plečnika, ki jo bodo odprli 14. novembra na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču. V kratkem zapisu s tiskovne konference ni bilo pojasnjeno, na kakšen način bo IMP sodeloval pri tem velikem kulturnem dogodku. A to ni skrivnost: Izdali bomo koledar s fotografijami najznačilnejših Plečnikovih stvaritev.

V IMP-ju smo seveda vsako leto izdali koledarje z različnimi motivi — pokrajinskimi ali umetniškimi. Toda doslej smo posegali po tako imenovani konfekciji — to je po koledarjih, ki jih pripravijo različni založniki, kateri koli naročnik pa nanje natisne svoj znak. Tako IMP-jev koledar ni bil samo IMP-jev.

Komisija za obeležitev štiridesetletnice IMP-ja v letu 1987 pa je menila, da bi bilo prav v jubilejnem letu natisniti izvirnejši koledar. Bila je sprejeta odločitev, da bodo to Plečnikova dela, na koledarju pa bo tudi IMP-jev jubilejni znak.

Poleg ekskluzivnosti ima ta

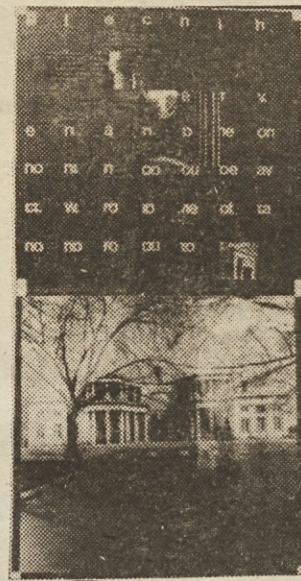
odločitev še druge pomene. Predvsem se IMP tako vključuje v kulturni dogodek svetovnih razsežnosti. Plečnikova razstava je doživela svetovno premiero v znamenitem pariškem kulturnem centru Georges Pompidou, z Ljubljane bo potovala v Barcelono in nato v druga evropska kulturna središča, pa tudi v Združene dr-

žave Amerike.

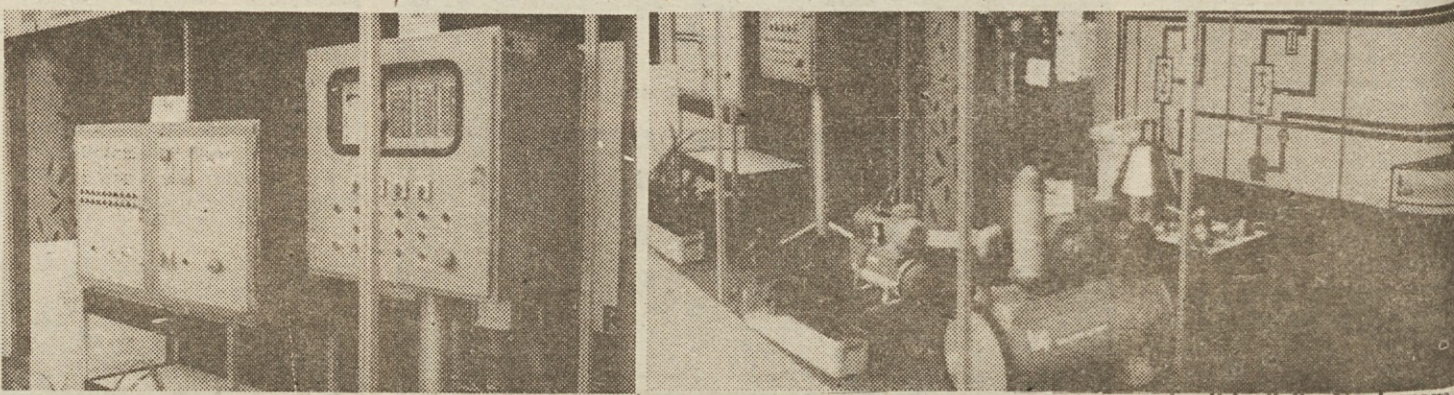
Koledarske fotografije dopolnjujejo to razstavo. Posnel jih je Damjan Gale ter iz njih oblikoval samostojno razstavo. Izbor najznačilnejših del bo tematika koledarja. S tiskanjem bo IMP omogočil ohraniti ta dela v razmeroma visoki nakladi in zelo kvalitetni reprodukciji. Posnetki so sicer črno beli, toda pri tisku bodo uporabili najkvalitetnejše postopke, vključno z večkratnim tiskanjem, da bi dosegli čim vernejši posnetek originalov. Glede na odmev razstave in vse večje svetovno zanimanje za mojstra slovenske arhitekture, ne presenečajo želje drugih institucij, da bi dotiskale določeno število teh koledarjev. Toda tudi v primeru, da bodo te načrte uresničili, bo na vseh nakladah ostal IMP-jev znak. Tako je tudi prav, saj je ravno IMP omogočil, da so lahko avtorji ta načrt uresničili.

Pričakujemo torej, da bo IMP-jev koledar v jubilejnem, 1987. letu odmeven kot še nikoli. In tako je prav, saj z njim začnemo obeleževanje naše štiridesetletnice.

LOJZE JAVORNIK

Zasnova ene koledarske strani.

Na levem posnetku sta komandna omara za vodenje tehnoloških procesov in komandna omara za vodenje pasterizacijske linije. Na desnem posnetku tehnomontova procesna oprema.

Odmevne Tehnomontove novosti

Na sejmu MLEKO '86 v Mariboru od 21. 10. do 25. 10. 1986 je TOZD TEHNOMONT predstavil del svojega proizvodnega programa procesne opreme za proizvodnjo mleka in mlečnih izdelkov.

Z vsesplošnim uveljavljanjem avtomatike v industriji, se tudi v prehrabeni industriji vse bolj uveljavlja avtomatika za vodenje procesne tehnologije. Tako so delavci TOZD Tehnomont razvili in tudi uspešno plasirali v industrijo že nekaj krmilnih sistemov in elementov.

Komandna omarica za avtomatsko regulacijo temperature pasterizacije KOP-21 omogoča nastavitve zvezne temperature pasterizacije v mlekarstvu industriji, uporablja pa se tudi v ostalih vejah prehrabene industrije (sadni sokovi, pivo).

Krmilni sistem za vodenje

tehnoloških procesov v industriji prehrabnih tekočin in ostali procesni industriji omogoča ročno upravljanje ventilov z enega mesta in pregled nad stanjem v procesu.

Izdelan je tudi krmilni sistem za avtomatsko vodenje tehnološkega procesa, kjer so vse odločitve vsebovane v logičnem programu krmilnika in se preko različnih funkcijskih elementov prenašajo na elektromagnetne ventile, ki omogočajo prehod iz elektromagnetskega na pnevmatsko krmiljenje preko pnevmatskih ventilov.

Za realizacijo računalniško

vodene tehnologije je bil razvit in predstavljen prototip univerzalnega nivojskega stikala za tekočine z nazivom VNS-400, vibracijsko nivojsko stikalo. Stikalo je primerno za vgradnjo v posode in cevovode. Medij ima lahko temperaturo od -40°C do 150°C in viskoznost do $2000\text{ mm}^2/\text{s}$. Stikalo je idealno nadomestilo za plovna stikala in je neobčutljivo na zračne mehurje, peno in turbulenco.

Na področju farmskega programa je uspešno prejel preizkušnjo pralni avtomat za molzišča PAF-2, ki omogoča s pomočjo programatorja zelo fleksibilen sistem, ki je uporaben za vsako molzišče ne glede na velikost, tehnološki princip pranja

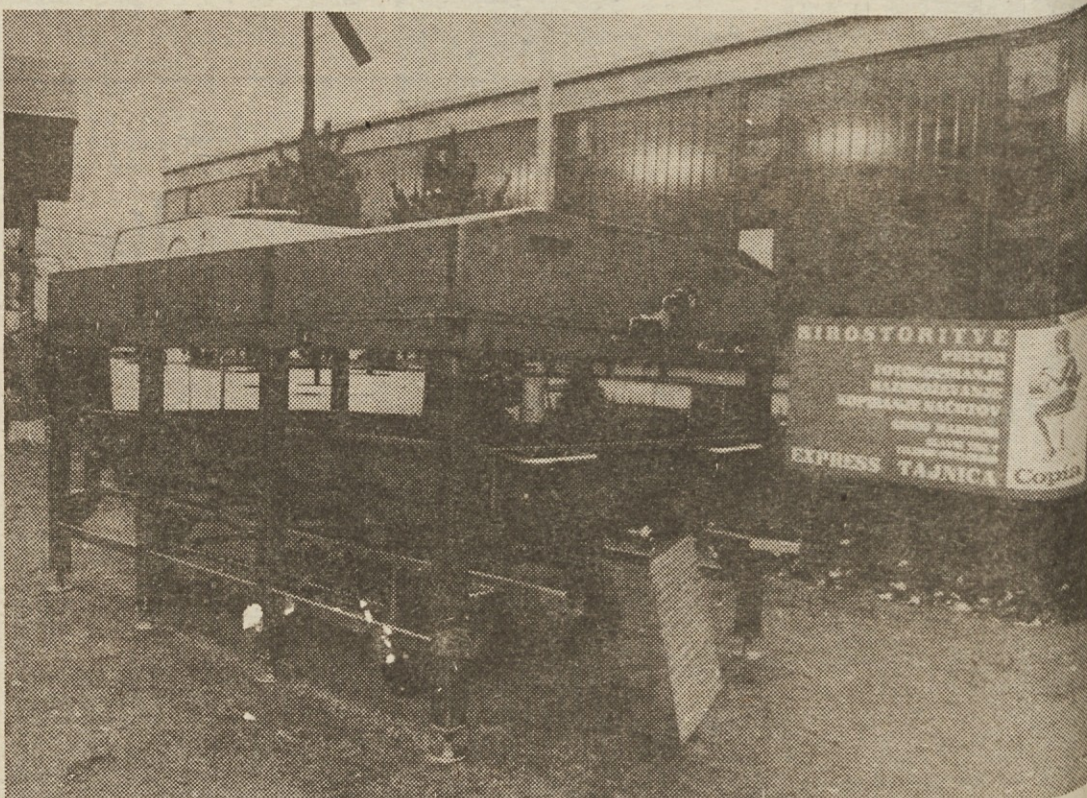
(enkratnega ali krožnega) izbire čistila ali vrste energije za ogrevanje vode ali razstopine detergenta.

Za vse eksponate je pomembno, da so sad domačega znanja in da so v njih uporabljeni elementi z jugoslovanskega tržišča.

Kot stalni eksponat pa smo predstavili naše izdelke nerjavne armature za potrebe prehrabene industrije in ostale veje industrije.

Prisotnost TOZD TEHNOMONT na domačem tržišču v prehrabeni procesni industriji se utrjuje, ker pridobivanje in predelava hrane nudi dobre perspektive za bodočnost.

VIKTOR ŽIVEČ

Na sejmu mleka 1986, ki je bil v 2. polovici oktobra v Mariboru, je naš ruški tozdr Alchrom kot novost razstavil tunelsko sirno stiskalnico, ki jo v sirarnah uporabljajo za stiskanje poltrdih sirov. S temi stiskalnicami, ki so izdelane iz nerjavnega materiala, je Alchrom letos opremil sirarno Sremska Mitrovica in sirarno Velike Lašče. (Foto: P. P.)

O izidu knjige mag. Draga Golija

IMP podprl akcijo fakultete

Oktober je izšla knjiga našega sodelavca, magistra Draga Golija »Avtomatizacija klimatizacijskih naprav.« Knjigo je izdala ljubljanska Fakulteta za strojništvo v sodelovanju z IMP-jem in nekaterimi drugimi delovnimi organizacijami.

Ob izidu te knjige so na Fakulteti za strojništvo pripravili slovesnost, na kateri je dekan šole, prof. dr. Polde Leskovar, označil dvojen pomen, ki ga Fakulteta pripisuje temu delu: prvič je to prispevek k strokovni literaturi na področju, ki doslej ni bilo obdelano. Golijeva knjiga bo tudi uvrščena med standardne učbenike na Fakulteti za strojništvo.

Pomembno po besedah dekana pa ni le, da je avtor človek iz prakse, pač pa je združeno delo tudi sofinanciralo izdajo te knjige. S tem se potrjuje

tesno sodelovanje Fakultete z združenim delom, saj so letos v prvem polletju ustvarili kar 52 odstotkov sredstev z neposrednim sodelovanjem. To pa je meja, prek katere ne bodo šli, je dejal prof. dr. Leskovar, ker bi sicer ogrozili pedagoško dejavnost.

Vsekakor se je dekan pristržno zahvalil tako avtorju, kot tudi organizacijam in posameznikom, ki so pomagali pri nastanku in izdaji tega dela. V imenu sozda IMP je priznanje prevzel namestnik generalnega direktorja Janez Stanovnik (na sliki).

Drago Goli je na promociji svoje knjige predvsem poudaril, da je avtomatizacija klimatizacijskih naprav interdisciplinarna naloga, ki bo uspešna, če bo upoštevala znanja različnih panog. — (Foto: L. sofinanciralo izdajo te knjige. S tem se potrjuje

Panonijani in Bliskovi upokojenci so si z zanimanjem ogledovali proizvodnjo in kmetijske stroje, ki jih v Panoniji delajo danes. (Foto: Frku)

Dan Panonije in Bliska

Vsako leto ob občinskem prazniku soboške občine je dan Panonije in Bliska, saj smo pred sedmimi leti odprli nove proizvodne prostore in postavili osnove za sedanjo proizvodnjo v stari Panoniji v Cvetkovi ulici v Murski Soboti. V prihodnjem letu bo Panonija praznovala štiridesetletnico razvoja.

Slovesnost je bila v vaškem gasilskem domu v Rakičanu. Vse je v nagovoru pozdravil Panonijin glavni direktor Emil Zelko in nato orisal zgodovino delovne

organizacije od takratnega podjetja Ločilka in Bliska. Opisal je obdobje dobrih časov in uspehov, pa tudi težav, ki so se končale z izgubo ob zaključnem računu. V teh težavah je Panoniji najbolj pomagal IMP-Ljubljana. Če ne bi bilo tako, bi izgubili 200 delovnih mest čez noč, sedaj pa so še uvedli 160 novih delovnih mest.

Panonija letos izvažja četrtno proizvodnje, preko računalniškega centra pa so tudi izboljšali informiranje. Posebno skrb posvečajo tudi ukrepi, da bi

dvignili kvaliteto proizvodnje. Zelko je opisal tudi naloge Panonijinega srednjeročnega programa za obdobje 1986—1990. V Panonijini Kmetijski mehanizaciji nameravajo zgraditi novo lakirnico, nove programe pa načrtuje tudi tozdan Blisk, ki načrtuje tudi gradnjo livarne.

V kulturnem programu so nastopili učenci osnovne šole Ivan Cankar iz Bogojne z recitacijami, s pevskimi točkami, skeči in plesom, ter ritmična skupina. Nato sta glavni direktor Emil Zelko, predsednik sindikata Robert Drvarič podelila priznanja za 10, 20, 30 let v delovni organizaciji ter tistim delavcem, ki so letos stari 50 let.

FRKU

Pazimo na cesti!

Človek je vozila in ceste namenil v svoj prid. Toda, žal, je v življenju čisto tako, da človek obrača, razvoj pa stvari obrne in se prid, ki si ga je človek namenil, sprevrže v zlo, nesrečo. To kaže vsakdanji krvav davek, ki ga terja cesta.

Dobili smo podatke o stanju prometne varnosti na območju šišenske in bežigradske občine — to je na območjih, na katerih je IMP največ prisoten — zato v Glasniku tudi nekaj o prometni temi.

V šišenski občini je kljub večji skrbi in prizadevanjem šišenske Postaje milice in drugih subjektov v občini, ki skrbijo za prometno varnost in prometno vzgojo, varnost udeležencev v prometu v prvih osmih mesecih letos slabša kot je bila lani v enakem obdobju.

To pa kažejo naslednji podatki: V omenjenem obdobju lani je bilo v šišenski občini 139 prometnih nesreč, letos pa v enakem obdobju 25 več kot v osmih mesecih lani. Lani je v nesrečah umrlo 6 ljudi, 152 pa jih je bilo poškodovanih, v letošnjem osemmesečnem obdobju je umrlo 8 ljudi več kot lani v enakem obdobju, telesno poškodovanih pa je bilo 6 več kot lani.

Najpogostejši vzroki prometnih nesreč v šišenski občini so izsiljevanje prednosti v križišču, neprilagojena hitrost vožnje, vožnja pod vplivom alkohola, izsiljevanje prednosti na zaznamovanih prehodih za pešce ter nepravilno prečkanje ceste.

Na šišenskem območju je bilo največ smrtnih žrtev med pešci na Celovški cesti, kjer ljudje hodijo čez cesto kjerkoli, namesto po zaznamovanih prehodih ali podhodih.

Vsi ti vzroki so subjektivni in kažejo, da udeleženci v prometu ne upoštevajo prometnih predpisov in pravil. Posebno pa se je to poslabšalo letos.

Na območju bežigradske občine sta bili v celotnem letu lani 202 nesreči, v katerih je umrlo 10 ljudi, 48 jih je bilo teže poškodovanih, 178 pa lažje.

V letošnjih devetih mesecih pa je bilo že 139 prometnih nezgod, v katerih je umrlo 13 ljudi, lažje in teže poškodovanih pa je bilo več kot lani v enakem obdobju. Med letošnjimi 13 mrtvimi so bili trije pešci, tri sopotniki, štirje vozniki osebnih avtomobilov, dva voznika koles z motorjem ter en motorist. Pešci največkrat niso sami krivi; največkrat so med ponesrečenimi pešci starejši ljudje — povprečna starost mrtvih pešcev je (značilno za Ljubljano) okoli 65 let. Od voznikov so umrli v glavnem mlajši ljudje — stari povprečno 25 let.

Glede na tako naraščajoče število nesreč pričakujejo, kot so rekli na bežigradski Postaji milice, ob koncu leta večji seštevke letošnjih nesreč, kot je bil lansko leto.

Vzroki letošnjih nesreč so izsiljevanje voznikov v križiščih, neprilagojena hitrost, alkohol, izsiljevanje pešcev in napake pešcev pri prehodu čez cesto.

Poseben problem so vozniki koles z motorjem, ki ogrožajo pešce in voznike koles z motorjem. Vozniki motorjev so večinoma mladi ljudje, ki vozijo zelo hitro in drzno. Ti čestokrat ne ustavijo niti miličniku, ki jih ustavlja, da bi kontroliral dokumente. Med temi mladimi vozniki so tudi taki, ki se vozijo z ukradenimi kolesi in motorji in taki, ki nimajo potrdila, da poznajo cestno prometne predpise.

Ti mladi vozniki koles z motorjem ogrožajo varnost otrok na otroških igriščih, tako da otroci tudi na igriščih niso varni.

Velik problem na območju bežigradske občine je tudi mirujoči promet. Posebno velja to za območje okoli Plave lagune, Aste, Gospodarskega razstavišča in v okolici novčinskih stanovanjskih naselij, kjer ni dobro poskrbljeno za parkiranje. Zato vozniki parkirajo vse vprek, posebna zmeda pri parkiranju je ob različnih prireditvah na Gospodarskem razstavišču, ko vozniki zaparkirajo vso okolico tja do Savskega naselja. Miličniki zato strogo ukrepajo za napačno parkiranje.

Odnos ljudi do prometne varnosti pa kaže podatek, da si 40 odstotkov voznikov in sopotnikov ne pripenja varnostnega pasu.

V skrb za večjo varnost v prometu bežigradske miličniki posvečajo veliko pozornost varnosti otrok. Tako imajo stalno miličnika na Samovi ulici, po kateri hodijo otroci v šolo.

Vsako leto imajo miličniki v osnovnih šolah v višjih razredih na roditeljskih sestankih pogovore s starši in nanje apelirajo, naj ne kupujejo otrokom koles z motorjem, saj ti še niso usposobljeni za vožnjo z njimi.

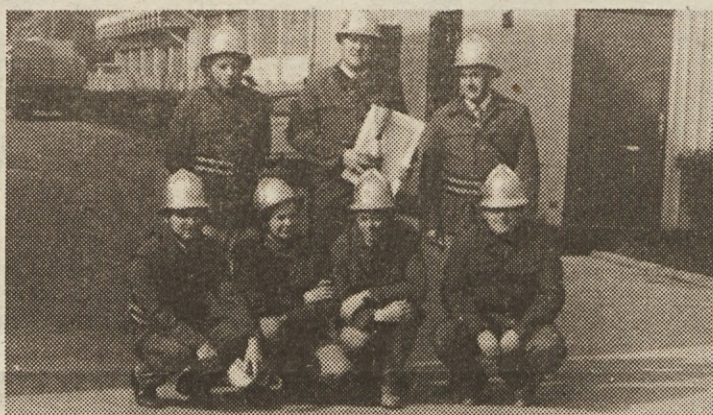
Pogovore imajo tudi s starši prvošolcev in jih spodbujajo k temu, da naj čim več naredijo za vzgojo otrok, saj bodo ti otroci, ko bodo odrasli, tudi na druge vplivali.

Iz vse te palete podatkov o naraščajočem krvavem davku na naših cestah se vidi, da ljudje brezglavo drviijo v nesreče, mnogim ni mar lastno življenje, še manj pa življenje sočloveka.

Hitijo, prehitujejo, izsiljujejo za vsako ceno, ker se jim staršjo mudi. Nihče od predznih hitečih ne pomisli, da se mu potem, ko bo mrtev ali ostal za vedno invalid, ne bo več mudilo. Ne pomisli tudi na tiste, ki jih je pahnol zaradi malomarne in drzne vožnje v smrt ali v invalidnost, pa tudi ne na to, da so zaradi njega mnogi otroci ostali sirote brez staršev — pa tudi mnogi starši brez največjega zaklada — otrok. Ne zaveda pa se tudi, da izgubljenega človeka in izgubljenega zdravlja človeka ne bo mogel nikdar vrniti.

Pred nami sta jesen in zima, ko so vozne razmere slabše. Čas je torej, da se zresimo in se začnemo drugače obnašati. Vozniki naj dosledno prilagajajo hitrost vremenu, cesti in prometnim razmeram, pešci pa naj zaradi slabše vidljivosti uporabljajo kresničke.

MARIJA PRIMC

Letošnje občinsko tekmovanje Gasilskih enot civilne zaštite Ljubljana-Bežigrad, ki se ga je udeležila tudi ekipa gasilske enote CZ IMP Vojkova 58, je bilo organizirano na parkirnem prostoru delovne organizacije Unis v Savljah 14. septembra.

Oddelek Gasilske enote iz DO Elektromonter, ki nas je zastopal na tekmovanju, se je dobro odrezal, saj je med številnimi ekipami dosegel tretje mesto. Če upoštevamo, da je imel samo en član izkušnje, je to lep uspeh.

Na sliki: Elektromonterjevi gasilci s pokalom za zasedeno 3. mesto. — (Foto: Rudi Wand)

Uspešna vaja na Vojkovi

Na Vojkovi je bila 23. oktobra — to je v mesecu Požarne varnosti, 23. oktobra gasilska vaja, v kateri so sodelovale tri ekipe gasilske enote civilne zaštite in sicer ekipa prostovoljnega gasilskega društva z Vojkove 58 in dve ekipi civilne zaštite za prvo medicinsko pomoč.

Gasilske enote so reševale Klimatov objekt za montažo ventilatorjev, v katerem je nenadoma izbruhnil požar. Za imitacijo požara so imeli gasilci na razpolago pet dimnih petard. Požar so začeli gasiti s štirih strani objekta. Dva napadna oddelka sta preprečila širjenje požara, druga dva gasilska oddelka pa sta ga pogasila. Ekipi prve medicinske pomoči sta reševali poškodovane delavce, jim nudili prvo pomoč ter jih prepeljale v ambulantno (za to vajo so uporabili staro IMP-jevo ambulantno). Narodna zaštita je zaščitila kraj požara in zagotovila gasilec in enotam prve medicinske pomoči nemoteno delo.

V uspešni vaji je sodelovalo okoli 40 delavcev in delavk iz naših delovnih organizacij z območja Vojkove.

M. P.

Ikovi gasilci pridno vadijo

20. 9. 1986 se je Industrijsko gasilsko društvo IMP DO IKO udeležilo občinskega tekmovanja gasilcev Ljubljana-Siška z žensko in moško desetinjo. 23. 10. je bila sektorska vaja ženskih industrijskih desetin v Dekorativni, na kateri so poleg naše desetine sodelovale še gasilske Dekorativne in Litostroja.

28. 10. pa je v mesecu požarne varnosti IMP DO IKO organiziral IGD Avtomotaga, GD Šentvid, CZ IMP DO IKO ter moška in ženska desetina IGD IMP DO IKO. Namen te vaje je bil prikaz reševanja v primeru požara v lakirnici.

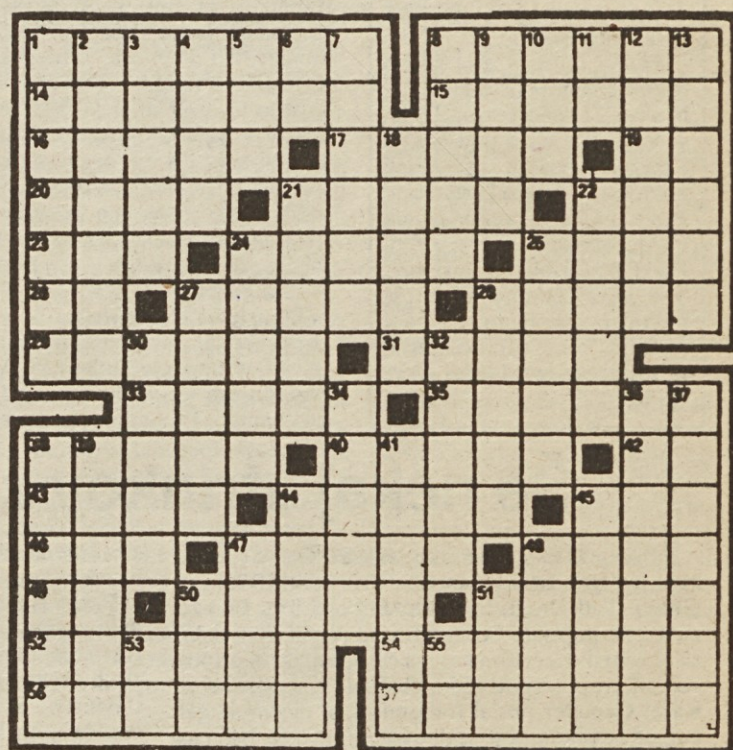
RAJKO PRIMC

Alchromovci so takoj pomagali

Alchromovi delavki Marjani Finžgar je v noči s 17. na 18. oktober pogorela hiša. Za pomoč prizadeti štiriclanški družini so takoj po požaru začeli solidarnostno akcijo v Tovarni stikalnih naprav, kjer je zaposlen Marjanin mož, pa v Krajevni skupnosti Limbuš in v Alchromu. Krajevna skupnost je družini dala zavetišče v prostornih centralne kotlarne Marlesovega naselja, ki ne obratuje. Alchromovci pa so za svojo delavko za prvo silo zbrali 270 tisočakov. Za dolgoročno rešitev pa je bil imenovan odbor — sestavljen iz članov Krajevne skupnosti Limbuš, pa predstavnikov Tovarne stikalnih naprav in Alchroma, na katerem so se dogovorili, da bodo družini pomagali pri gradnji nove hiše (ta bo na istem prostoru kot prejšnja) s sredstvi Zavarovalnice, z denarjem obeh omenjenih kolektivov ter z udarniškim delom krajanov in delavcev obeh ozdov, kjer sta zaposlena zakonca Finžgar.

M. P.

KRIŽANKA

VODORAVNO:

1. znan vzdevek Edvarda Kardelja. 8. oborožene sile države. 14. trdozvočni glas. 15. grški bog sonca. 16. pristanišče na severu Čila. 17. objezersko turistično mesto v Makedoniji. 19. oznaka Loznice. 20. poteza s svinčnikom. 21. predplačilo. 22. vrsta hrasta. 23. del umetniškega imena prve slovenske igralka Ide Kravancje. 24. glava brez las. 25. manjša zver s cenjenim krznom, več vrst. 26. simbol za neon. 27. najet avto z voznikom. 28. priljubljena stara igra s kartami. 29. zbirka perzijskih mitoloških spisov. 31. slovenski pisatelj (Ivo, roman »Človek in pol«). 33. jazzovsko brenkalo. 35. dvoglava nadlahtna mišica. 38. mežva, copata. 40. reka, ki teče skozi Berlin. 42. oznaka Leskovca. 43. pesnik. 44. nasilje. 45. ribiška mreža. 46. kip golega telesa. 47. kraj na Notranjskem. 48. denarna vrednost blaga. 49. začetnici slovenskega pisatelja (»Bajke in povesti o Gorjancih«). 50. izdelovalec sit. 51. francoski kipar (Auguste). 52. češkoslovaški pesnik, zagovornik vseslovanstva (Jan). 54. prva. 56. stenski lok na stebrih ali sploh. 57. rojstna vas pisatelja Franceta Bevka.

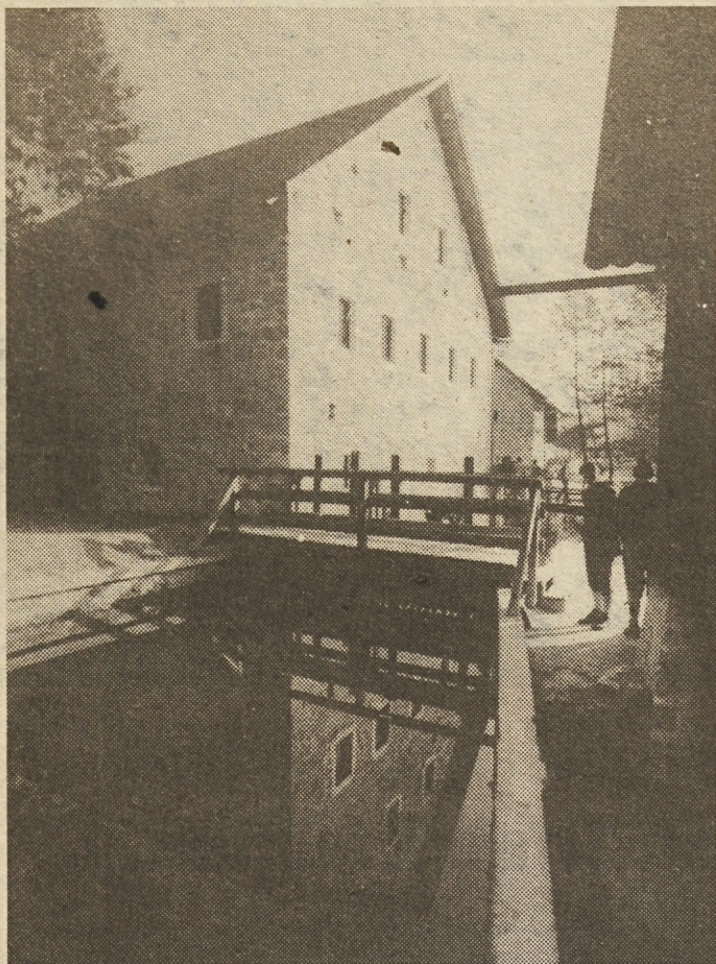
NAVPIČNO:

1. sopara. 2. parjenje. 3. ladijski

vijak. 4. izmišljena, lažna vest v časopisu. 5. oče. 6. avtomobilska oznaka Našic. 7. ugled, renome. 8. največje bolgarsko pristanišče. 9. besedni oris. 10. halogen kemijski element, važen v prehrani. 11. začetnici nekdanjega slovenskega tekača čez ovire. 12. sklep med golenico in stegenico. 13. vetrovka s kapuco. 18. mamilo iz indijske konoplje. 21. star grški lirik z otoka Lesbosa. Sapfin sodobnik. 22. francoska kemičarka poljskega rodu (Marie). 24. univerzitetno mesto ob Gangesu v Indiji. 25. cestno križišče na Notranjskem. 27. kenijski nacionalni park. 28. mesto v ZRN, Marxov rojstni kraj. 30. nekdanji nemški politik, prvi predsednik weimarske republike. 32. znesek odplačila dolga. 34. najnižje stanje morske gladine. 36. prejšnja predsednica ZIS (Milka). 37. premica sečnica v matematiki. 38. baldrijan. 39. pregledovalec rokopisov pri založbi ali časniku. 41. presek telesa. 44. znamka čeških tovarnjakov. 45. slovenski slikar in grafik (Maksim). 47. glavno mesto Saudove Arabije. 48. mesto ob istoimenskem jezeru v severni Italiji. 50. močno poželenje, strast. 51. pregovor. 53. začetnici pravega imena in priimka pisatelja Prežihovega Vrance. 55. simbol za lantan.

(Marko Bokalič)

Trubarjeva domačija: IMP je pripomogel, da so jo obnovili in uredili muzej.

Na Trebeljevem: vzdušje pod zastavo Planinskega društva IMP.

Predsednik PD IMP Lojze Kosi je znan kot dober pevec: Spodaj: srečelov je močno poživljal vzdušje.

Planinska izleta v decembru

Planinsko društvo IMP bo v decembru organiziralo dva izleta.

Na prvega se bomo odpravili v soboto, 6. decembra 1986. Zbrali se bomo ob 6.15 pod uro na Železniški postaji in se ob 6.30 vkrkali na avtobus proti Štajerski. Na Trojanah bomo izstopili in krenili proti Dolinam, Hrastniku pod Limbarsko goro in na vrh Limbarske gore, od koder se bomo spustili v Moravce. V normalnem vremenu je to 4 do 5 ur zmerne hoje. Izlet bo vodil Jure Novak.

Zadnji letošnji izlet pa bo tokrat izjemoma v nedeljo — in sicer 21. decembra. Zbrali se bomo ob 7. uri pod uro na Železniški postaji in se peljali z avtobusom skozi Logatec do Rovt. Od tod jo bomo mahnili na Goropeke in naprej v Žiri. Hoje bo približno štiri ure. Vse, ki vas zanima ta izlet, še enkrat opozarjamo, da bo v nedeljo, ker v soboto zjutraj ni primerne avtobusne zveze do Rovt.

L. J.

Zanimivo neznano

Leto se bliža h koncu in tako je zoper prišel na vrsto tradicionalni izlet v neznano. Tokrat je bil v soboto, 18. oktobra. Zjutraj okoli sedme ure se je čez sto članov PD IMP zbralo pred upravno stavbo. Vkrkali smo se na dva avtobusa, ki sta bila nabito polna, in sicer začeli svojo pot v neznano. Če kar takoj smo dobili anketne lističe z vprašanji o kraju, kamor gremo. Zato smo z navdušenjem gledali skozi okno. Sprva smo se vozili po Šiški, nato pa smo zavili na zahodno obvoznico, kjer so že pobrali anketne lističe. Ugibali smo, ali gremo proti Primorski, vendar so bila ta ugibanja netočna. Zavili smo nazaj v Ljubljano in krenili proti Dolenjski.

Ko smo prišli iz Ljubljane, se je že pokazalo sonce. Pripeljali smo se v Velike Lašče, kjer smo izstopili iz avtobusov. Tam smo si v kulturnem domu ogledali spominsko sobo, posvečeno Josipu Stritarju in Franu Levstiku, dvema našima velikima piscema. Ko smo si ogledali spominsko sobo, smo se peš odpravili prek travnikov in polj proti Rašci, rojstnemu kraju našega prvega književnika Primoža Trubarja. Tam smo si ogledali Trubarjevo rojstno hišo ter mlin in žago ob hiši. Vse to je bilo pred kratkim obnovljeno. Pri obnovi je z denarjem in delom pomagal tudi IMP; kar je v svojem pozdravnem govoru omenil tudi kustos tega spominskega muzeja, Anton Perhaj.

Po ogledu Trubarjevin smo se zopet vkrkali v avtobuse in nadaljevali vožnjo po Dolenjski do naslednjega kraja. To pa je bila znamenita Taborska jama pri

Grosupljem. Tu nam je vodič najprej razložil zgodovino Taborske jame, nato smo si jo tudi ogledali. Pot nas je vodila skozi ledeno dvorano, po umetno skopanem rovu, do prečudovite Srebrne dvorane in do dvorane, kamor so prišli prvopristopniki. Tam smo lahko opazovali netopirje, ko pa je vodič ugasnil luč, smo lahko občudovali čudovito igro svetloe, ki prihaja skozi lino na stropu dvorane. Nato smo nadaljevali pot v notranjost, ves čas pa smo lahko občudovali čudovite kraške tvorbe. V zadnji dvorani, dvorani Kralja Matjaža, smo lahko občudovali gigantske stebre in zvok kapnikov, na katere je vodič igral. Nato smo se po isti poti vrnili na svetlo.

Zopet smo se vsedli na avtobuse in se pripeljali do Višnje gore, ko je bilo treba vzeti pot pod noge. Pot nas je vodila po gozdu, kmalu pa smo prišli do prvega počivališča, kjer smo bili vsi de-

ležni toplega čaja. Nato smo se odpravili naprej, saj do končnega cilja ni bilo več daleč. To je bil Mali vrh nad Trebeljevem. Tam nas je že čakala jedača in pijača. Jedli smo krvavice, zrezek, pražen krompir in kislo zelje.

Udeleženci izleta smo počasi prihajali do hiše, kjer so nam to pripravili. V tej hiši se namreč ukvarjajo s kmečkim turizmom. Po jedi si se lahko odločil za sprehod ali pa si se zavrtel na glasbo našega harmonikarja. Na prodaj so bile tudi srečke, s katerimi se je ta izlet tudi delno financiral. Nato je bilo žrebanje, ki ga je vodil Jure. Le-ta je pogruntal marsikatero pametno, in tako ni manjkalo smeha. Po žrebanju pa je Oča pripravil darilo za šoferja IMP-jevega avtobusa, ki nas ni nikoli pustil na cedilu in nas je večkrat v tej sezoni prevajal okoli. Za nagrado je dobil svinjsko glavo in buteljko. Nato je prvi avtobus odpeljal bolj vztrajni pa so se lahko veselili še naprej do sedme ure.

Kot zaključek lahko napišem, da je bil to izredno uspešen izlet. Videli smo precej kulturnih in naravnih znamenitosti. Vreme je bilo lepo, pravo jesensko. Takih izletov v neznano si lahko samo še želimo.

MICKA

Na Kriško goro in Tolsti vrh

4. 10. 1986 se je pod uro na železniški postaji zbralo sedem planincev PD IMP z namenom, da se odpravimo na Kriško goro. V skupini je bilo kar 12 udeležencev mlajših od osemnajst let.

Vkrkali smo se v avtobus za Celovec. V Križah smo začeli našo pot navkreber. Pot se je kar strmo vila skozi listnat gozd, ki so ga že odevale jesenske barve. Kakor hitro smo se malo vzdignili, se je ponudil razgled na Julijce z očiakom na čelu. Na drugo stran pa smo lahko gledali kranjski Jošt in ljubljansko Smarno goro, ki sta edina kukala iz megle-nega morja. Po dveh urah prijetne hoje po šelestečem listju smo prišli do koč na Kriški gori. Tam se nam je odprl pogled tudi na sever, tako da smo lahko občudovali Karavanke z nam najbližjim grebenom Košute, na katere pobočju smo lahko ugledali tudi dom na Kofcah. Nato smo šli v koč, da smo spili topel čaj in se okrepčali s hrano iz »domačih logov«.

Po polurnem postanku smo nadaljevali pot proti Tolstemu vrhu, ki se vzdiguje nad Kriško goro. Čakalo nas je že malo vzpona, ki pa smo ga zmogli brez večjih težav. Ves čas hoje se je pred nami vzdigoval Storžič s svojo značilno obliko. S Tolstege vrha smo se spustili na Veliko Poljano do lovske koč. Tam smo se

ustavili za hip, nato pa nadaljevali pot proti domu pod Storžičem, kamor smo prispeli po tridesetih urah hoje po gozdu. S te, severne strani, Storžič kaže čisto v drugačni obliki kot z juga. Po počitku v domu, kjer smo se tudi okrepčali, smo nadaljevali pot proti Jezerškemu. Najprej smo morali premagati dokaj strm vzpon. Tako smo z užitkom posekali na vrhu sedla v travo. Nato smo nadaljevali pot navzdol po gozdu, kmalu pa smo prišli na gozdno cesto. Gozdna cesta je bila na nekaterih mestih posekana zaradi hudournikov. Tako smo lahko zelo prozorno videli uničujočo silo narave. Vneti gobarji, predvsem starejša udeležena, so bili res na pretek. Večkrat smo morali prečkati potoke, saj ceste ni bilo. Kmalu pa smo prišli do gostilne Kriške nonir, ki je bila naša zaključna točka. Tam smo tudi počakali avtobus, nas je po slikoviti dolini Kokre pripeljal skozi Kranj do Ljubljane.

Izlet, ki ga je vodil Rihard Hribič, je zelo lepo uspel. Vreme smo imeli lepo, vzdušje je bilo dobro.

MICKA

Še nekaj utrinkov z Olimpa

V našem Glasniku smo že večkrat pisali o izletih, ki ju je organiziralo Planinsko društvo IMP letos v Grčijo. Tudi drugi, to je septembrski izlet smo že natančno popisali. Fotografije niso uspeli ujeti roka za oktobrsko številko našega časopisa, da bi pripoved takrat popestrili tudi s slikami. Toda, ko mi je Karel Capuder poslal fotografije, si nisem mogel kaj, da ne bi pripravil še ene fotoreportaže. Naj nas ti posnetki v novembrskem hladu in megli še enkrat spomnijo na sonce, ki je grelo naše planince septembra na Olimpu! Saj je bil ta izlet brez dvoma uspešen: v obeh skupinah je bilo čez 180 ljudi, od katerih se jih je skoraj tri četrtine tudi povzpelo na 2.917 metrov visoki Mitikas.

Na desni sliki vidimo naše planince na vrhu prebivališča starogrških bogov. Levo spodaj pogled na Mitikas in zraven skupina planincev med pristopom

k zadnjemu, najtežjemu vzponu. Čisto na desni pa bazni tabor v prijaznem kampu Stolos.

Nekaj članov Upravnega odbora PD IMP pa je dalo pobudo, naj se v tem zadnjem zapisu javno zahvalim vsem, ki so se trudili, da sta izleta uspela, zlasti vsem vodnikom, delavcem skopskega predstavništva, ki so nam pomagali v Skopju in delavcem beograjskega predstavništva za pomoč pri pridobitvi grških viz, ter seveda kuharici Jožici Grlec in vodji prehrane Jožetu Šubicu (poleg tega, da je obrat organiziral prehrano, je junija tudi na terenu krepko zavihal rokave).

P. S. Komisija za plan izletov 1987 razmišlja, da bi izlet v Grčijo ponovili.

LOJZE JAVORNIK
Foto: KAREL CAPUDER

